

ISSN 3041-1874

DOI: 10.69629/3041-1874-2-4

МЕДИЧНА ОСВІТА: ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

2(4)/2025

МЕДИЧНА ОСВІТА: ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ, ТРАНСФОРМАЦІЇ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

РЕФОРМУВАННЯ МЕДСЕСТРИНСТВА
ЗА ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ

УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМ ТА МЕТОДІВ
НАВЧАННЯ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

МОНІТОРИНГ ТА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
ОСВІТИ

ПЕРЕДОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ДОСВІД

ПСИХОЛОГІЧНА, ПЕДАГОГІЧНА, ОРГАНІЗАЦІЙНА
ПІДТРИМКА МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ

Виходить двічі на рік
Виходить з 2024 року
DOI: <https://doi.org/10.69629/3041-1874-2-4>

2(4)/2025

**МЕДИЧНА ОСВІТА:
ІННОВАЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ,
ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Засновник:

Комунальний заклад «Криворізький
фаховий медичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради»

Головний редактор:

к.пед.н. Тетяна Бабенко

Заступник головного редактора:

Ph.D. з медицини Сергій Чабанюк

Редакційна колегія:

к.мед.н. Ганна Лавренко
доктор філософії зі стоматології
Костянтин Пенський
к.і.н. Марина Суздаль
к.соц.н. Наталія Чутова
викл.-методист Тетяна Філатенко
Рекомендовано до друку педрадою КЗ
«Криворізький фаховий медичний
коледж» ДОР»

Свідоцтво про державну реєстрацію:
внесено до реєстру суб'єктів у сфері
медіа-реєстрантів: ідентифікатор медіа
R30-04122

УДК 378:614.147

**Медична освіта: інновації,
перспективи, трансформації:** наук.-
метод.журн./голов.ред. Т. Бабенко.
Кривий Ріг: КЗ «КФМК» ДОР». 2025.
№ 4. 100 с.

Журнал призначений для наукових,
науково-педагогічних, педагогічних
працівників, аспірантів, здобувачів
освіти закладів вищої та фахової освіти

ІННОВАЦІЇ ТА ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

- Оксана Натарова** 5
Роль штучного інтелекту при вивченні фармакології
- Світлана Шокотько** 9
Використання інформаційно-комунікативних технологій при
викладанні фізики та математики

ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТА ПІДТРИМКА

- Ілона Ващук, Максим Карповець** 13
Формування стресостійкості студентів засобами позитивної
психології: емпіричне дослідження та програма розвитку
- Олександр Гнидюк** 19
Методи психоемоційного і фізичного відновлення медичних
працівників в умовах війни в Україні

ПЕДАГОГІКА ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

- Вікторія Моренко** 24
Ефективне викладання англійської мови з урахуванням типів
здобувачів освіти згідно класифікації за чотирма видами
сприйняття інформації: аудіали, візуали, кінстетики, дискрети (з
досвіду роботи)
- Зоя Шихальова** 29
Шляхи покращення якості освітнього процесу медичних
коледжів в умовах воєнного стану
- Наталія Чечуліна** 32
Особистісно орієнтоване навчання на семінарських заняттях

<https://surl.li/mbkddj>

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ, ЗДОРОВ'Я ТА РОЗВИТОК

- Олена Письменна** 36
Вплив рухової активності на розвиток розумових здібностей в знаннях студентів
- Світлана Стасик** 41
Підтримка психічного здоров'я студентської молоді засобами фізичного виховання

МОВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ТА КОМУНІКАЦІЯ

- Тетяна Бабенко, Злата Черкашина** 49
Педагогічні засади розвитку компетентності спілкування державною мовою майбутніх медичних сестер

Відповідальність за зміст публікацій та достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право скорочувати авторські матеріали та вносити до них правки.

При передрукуванні або відтворенні матеріалів, надрукованих у журналі «Медична освіта: інновації, перспективи, трансформації», посилання на журнал обов'язкове.

Усі електронні версії статей журналу оприлюднюються на офіційній сторінці видання <http://surl.li/tkjbх>

Редакція, видавець і виготовлювач:
Комунальний заклад «Криворізький фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»

Адреса:

вул. Медична, 14, м. Кривий Ріг, 50005
E-mail: krmedkoljournal@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: Серія ДК №8051 від 24.01.2024р.

Редагування і коректура:

Інна Вишивана, Оксана Головнюва,
Ангела Зацепіна, Вікторія Моренко,
Тетяна Хомякова

Комп'ютерна верстка:

Тетяна Задніпряна

Графічний дизайн обкладинки:
онлайн-редактор «Canva»

Підписано до друку: 19.11.2025р.

Формат 60*84/8

Ум.друк.арк. - 15

Обл. - вид.арк. - 9

Тираж 100 прим.

Науково-методичний журнал «Медична освіта: інновації, перспективи, трансформації» зареєстровано в Державному комітеті телебачення і радіомовлення України. Свідоцтво ДК № 8051 від 24.01.2024 р. Виходить двічі на рік.

У журналі публікуються авторські оригінальні статті щодо медичної освіти за напрямками: актуальні питання методики викладання; удосконалення форм та методів навчання; цифровізація освітнього процесу; моніторинг та управління якістю освіти; передовий педагогічний досвід; психологічна, педагогічна, організаційна специфіка медичної освіти; реформування медсестринства за європейськими стандартами.

ВИМОГИ ДО ПОДАННЯ СТАТЕЙ

До друку приймаються раніше неопубліковані статті, які відповідають профілю видання. Кожна стаття обов'язково проходить анонімне рецензування. Відповідальність за оригінальність тексту та за відсутність плагіату, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних назв, тощо, несе(уть) автор(и), кількість яких не повинна перевищувати трьох осіб.

Статті подаються українською мовою проблемного, узагальнюючого, оглядового характеру відповідно до тематики видання. Редакція здійснює отримання та реєстрацію DOI для статей.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ

Статті надсилаються в електронному варіанті на електронну пошту krmedkoljournal@ukr.net. Обсяг статті повинен бути до 10 сторінок (до 3 000 – 4 000 друк. знаків) формату А4, орієнтація – книжкова, редактор MS Word (*.doc, *.docx) шрифтом TimesNewRoman, кегель – 14 пунктів, інтервал – 1,5 рядка, абзацний відступ – 1,25 см (жодних пробілів або за допомогою Tab), усі поля – по 2 см.

Сторінки не нумеруються.

Вимоги до оформлення: слова без перенесень; обов'язкове розрізнення знаків дефіс (-) та тире (–) лапки: « » («текст»); дужки: (), [], { } – використовуючи «шаблони дужок» на клавіатурі; виділення окремих слів – напівжирний, курсив або підкреслювання (кольорове оформлення не допускається).

У лівому верхньому куті вказується УДК.

Через інтервал великими літерами по центру подається назва статті; шрифт напівжирний.

Через інтервал у лівій половині аркуша розміщуються прізвище та ініціали автора, рядком нижче – науковий ступінь (за наявності), посада та назва навчального закладу, у якому працює автор (курсив).

Обов'язково перед статтею додається анотація (4–5 рядків) та ключові слова.

Редколегія журналу рекомендує таку послідовність структурних елементів статті: **вступ** (постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями); **аналіз останніх досліджень** чи публікацій, у яких започатковано розв'язання визначеної проблеми; **формулювання мети статті**; **виклад основного матеріалу** дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; **висновки** та перспективи подальших досліджень. Назви цих розділів виділяються напівжирним шрифтом.

Таблиці та рисунки нумеруються відповідно до змісту статті. Табличні матеріали розміщуються у тексті безпосередньо після першого згадування про них. Усі елементи тексту у зображеннях (графіках, діаграмах, схемах), якщо це можливо, повинні мати гарнітуру Times New Roman.

Література подається в кінці статті (розмір символу (кегель) – 12, інтервал – 1. Список літератури повинен включати не менше 5 посилань. Перелік літературних посилань наводиться за алфавітом, а не за порядком згадування у тексті.

Бібліографічні посилання використаної літератури оформлюється згідно зі стандартом «ДСТУ 8302:2015. Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Редакційна рада залишає за собою право редагувати тексти. Статті, що не відповідають висунутим вимогам, відхилятимуться та не повертатимуться.

ПОРЯДОК ПОДАННЯ МАТЕРІАЛІВ

Для публікації статті у науково-методичному журналі «Медична освіта: інновації, перспективи, трансформації» необхідно заповнити довідку про автора (Додаток 1) та надіслати на електронну пошту редакції krmedkoljournal@ukr.net статтю, оформлену згідно з вказаними вимогами. Після отримання підтвердження від редколегії про прийняття статті до друку надаються реквізити для сплати публікаційного внеску.

Після оплати відсканована (сфотографована) квитанція про сплату вартості публікації статті надсилається на електронну пошту редакції.

Зверніть увагу на заборону використання джерел, що походять з країни-агресора: Статті не повинні містити посилання на матеріали, опубліковані на ресурсах або в друкованих виданнях країни, яка вчиняє агресію, а також на джерела, що прямо або опосередковано підтримують її агресивні дії.

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИВЧЕННІ ФАРМАКОЛОГІЇ

Анотація. Реалії фармацевтичного ринку охоплюють усе більше різноманіття надання послуг і потребують додаткової спеціальної підготовки фармацевтів.

За даними закордонної літератури розглянуто можливості штучного інтелекту в медичній освіті і наведено перші спроби його використання у викладанні фармакології.

Таким чином, у нову еру фармацевтичної практики та освіти навчальні програми фармацевтичної школи повинні сприяти розвитку конкретних компетенцій для когнітивного, свідомого та ефективного використання штучного інтелекту.

Abstract. The realities of the pharmaceutical market encompass an increasing diversity of service provision and necessitate additional specialized training for pharmacists.

Based on data from foreign literature, the possibilities of artificial intelligence (AI) in medical education are examined, and the first attempts at its use in teaching pharmacology are presented.

Thus, in the new era of pharmaceutical practice and education, pharmaceutical school curricula must promote the development of specific competencies for the cognitive, conscious, and effective use of artificial intelligence.

Ключові слова: штучний інтелект; фармацевтичні науки; освіта

Keywords: Artificial intelligence; Pharmaceutical sciences; Education

Вступ. Фармацевтична індустрія одна з найдинамічніших галузей, тому перша реагує на всі зміни ринку, у тому числі технологічні.

Одним зі швидко прогресуючих напрямів сучасних технологій став штучний інтелект (ШІ). Системи ШІ створені для навчання на досвіді, розпізнавання закономірностей і ухвалення рішень на основі вхідних даних. Дослідження ШІ спрямовані на створення машин, які можуть міркувати, розуміти й навчатися, як люди, і використовувати ці можливості на користь людині [5].

Штучний інтелект відкрив нові шляхи для переосмислення меж ролей викладачів і здобувачів освіти і має потенціал для впливу на процес викладання й навчання. Він становить фокус останніх досліджень у галузі освіти щодо зменшення робочого навантаження викладачів, контекстуального навчання, революції в оцінюванні знань і розвитку інтелектуальних систем навчання [4].

Аналіз останніх досліджень.

Мета статті. Аналіз наукових робіт щодо використання штучного інтелекту в освітньому процесі під час вивчення фармацевтичних дисциплін з метою впровадження елементів

ШІ в освітній процес.

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект має потужний потенціал у галузі медичної освіти [13], де він використовується здебільшого як генеративні великі мовні моделі ШІ [7], перспективні для збору анамнезу, діагностики і вибору лікування [3].

У час, коли застосування ШІ в медичній підготовці здобувачів освіти уже досліджується, залишаються нерозв'язаними етичні проблеми щодо збору даних, збереження анонімності, згоди та власності на надані дані [9]. Водночас численні переваги ШІ в освітньому процесі переважають ці ризики, оскільки він може забезпечити персоналізований досвід навчання, відстежуючи прогрес студента, надаючи зворотний зв'язок у режимі реального часу й покращуючи розуміння здобувачами освіти тих сфер, які їм важко опанувати [2]. Також важливо, що ШІ як нова тенденція цікавить молодь, і, за даними опитувань, здобувачі освіти висловлюють зацікавленість у набутті компетенцій, пов'язаних із використанням ШІ в охороні здоров'я [8]. Інтеграція ШІ в медичну освіту стала актуальною потребою, однак на практиці виникають проблеми включення ШІ в медичну навчальну програму через такі фактори як недостатня підготовка до аналізу даних, відсутність вагомих доказів корисності в медичній освіті та брак фінансування [10].

Штучний інтелект має здатність передавати ідеї більш творчо, ніж люди [1]. Важливо, щоб платформи ШІ мали доступ до великих баз даних і відігравали вирішальну роль у розробці різноманітних контрольних завдань, пов'язаних із будь-якою з дисциплін медичної вищої освіти. Крім того, ШІ здатний оптимізувати робочу програму для теми/курсу/освітньої програми [6]. Однак спроби використання ШІ у викладанні базової фармакології поки що представлені лише поодинокими дослідженнями.

Зокрема, було проведено дослідження, щоб виявити інструменти ШІ, корисні для викладання й навчання фармакології [11]. Його автори визначили 22 інструменти з баз даних, придатних для використання на заняттях з фармакології. Вони виявили, що чат-боти, які передбачають такі три великі мовні моделі, як GPT 4.0 (Bing Chat і ChatGPT), Llama 2 (huggingface) і PaLM2 (Google Bard), є універсальними інструментами ШІ, які мають багато потенційних застосувань для викладачів, зокрема розробку навчальних програм, оцінювання, узагальнення, коректуру й аналіз даних.

Кілька інструментів ШІ таких, як Quizlet, Paperclips і Pdf2anki також доступні для створення навчальних посібників для студентів. Мультимедійні матеріали курсу можна розробити за допомогою SlideAI і Wepik для створення слайдів; Leonardo AI, Stable Diffusion, DALL-E 3 від Bing Chat і Midjourney придатні для створення зображень.

Карвінг – для створення відео; Tactiq – для створення транскриптів Youtube. Дослідницькі інструменти такі, як Scispace, Consensus і EvidenceHunt можливість допомоги викладачам у пошуку літератури, а також в актуальній доказовій медицині. Водночас автори вищезазначеної роботи зазначили, що якість результату для більшості інструментів ШІ дуже відрізняються, зважаючи на досвід роботи користувача з підказками [11].

Не менш цікавою була спроба використати ШІ для створення контрольних завдань до одного з розділів фармакології: «Антигіпертензивні лікарські засоби» [12]. Автори цього дослідження оцінювали такі моделі ШІ як, Sage Poe і Claude-Instant, розроблені Anthropic, і ChatGPT, розроблений OpenAI, щодо формулювання цілей, асоційованих із різними етапами керування артеріальною гіпертензією, та створення тестів з кількома варіантами відповіді, питань з короткою відповіддю та тестів для об'єктивного структурованого практичного екзамену.

Було показано, що конкретні цілі навчання, створені різними моделями ШІ, мали глибоку аналогію, але й розбіжності в якості та чутливості до уточнення пошукових запитів. У всіх випадках цілі визначили головні розділи антигіпертензивних лікарських засобів та фармакотерапії, викладені відповідними термінами згідно з таксономією Блума. Тестові завдання з варіантами відповідей

часто мали клінічні вставки, узгоджені з ключовим доменом, зазначеним у пошукових запитах. Водночас, окремі тести з варіантами відповідей мали дефекти конструкції, а саме: численні правильні відповіді та не відповідність рівню складності для здобувача освіти. ChatGPT створив пояснення до тестових завдань, що підвищило їх рентабельність для самостійної роботи здобувачів освіти. Інтегровані елементи кластера випадків (ситуаційних задач) мали вставки з описом клініки, інтеграцію між дисциплінами та були націлені на вищі рівні компетенцій.

Згенеровані ШІ тестові завдання для іспиту відповідали рівню навчання здобувача освіти й відображали відповідні фармакотерапевтичні проблеми. Штучний інтелект також надав еталонні відповіді до запитань із короткою відповіддю й екзаменаційних завдань. Перелічені результати довели, що платформи ШІ створили якісні тестові завдання, придатні для різних типів оцінювання знань із певного розділу фармакології, причому завдання, згенеровані різними моделями ШІ, були подібними. Усі три платформи ШІ надавали адекватні тестові завдання щодо вибору ліків, узгоджуючи їх із рекомендаціями сучасних протоколів лікування і стандартних підручників із фармакології, а підказки, які використовувалися в дослідженні, були зосереджені на переддипломному етапі медичної програми і також знайшли відображення в результатах ШІ. Як і в попередньому дослідженні, автори зазначили, що інструменти ШІ можуть помилятися, тому необхідно викладачу перевіряти тестові завдання перед їх використанням для оцінювання. Вони висловили занепокоєння, що ШІ може запам'ятовувати й надавати відповіді зі свого навчального набору даних, що є доцільним, тому використання згенерованих ШІ тестів для підсумкових іспитів є дискусійним [12].

Ознайомлення з першими спробами використання ШІ для викладання фармакології довело їх перспективність для різних форм навчання: проблемної, інтегрованої, кейс-орієнтованої та компетенційної. Воно свідчить, що необхідні пілотні дослідження, в яких інформаційний продукт, згенерований ШІ, буде надано безпосередньо студентській аудиторії й дозволить оцінити його вплив на успішність опанування і окремих семантичних модулів із фармакології. Такі дослідження можуть стати містком до впровадження ШІ в повсякденну практику викладання фармакології здобувачам вищої освіти в галузі охорони здоров'я за різними освітніми програмами.

Штучний інтелект здатний швидко створювати тести на задану тему з урахуванням рівня здібностей ваших студентів. До того ж він може розробити величезну кількість запитань, із яких можна вибрати ті, що найбільше подобаються та відповідають навчальній меті.

Звісно, одна з найбільших переваг використання інструментів на базі ШІ неабияка економія часу. Проте, генератори тестів зі штучним інтелектом здатні створювати оптимально структуровані та узгоджені з навчальними цілями завдання, що значно підвищує ефективність навчання. До того ж сервісів на основі ШІ наразі з'являється все більше, тож є можливість експериментувати із різними варіантами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, попередні висновки свідчать про те, що викладачі фармакології можуть отримати користь від різноманітних інструментів ШІ, які нині доступні. Однак усі інструменти ШІ потребують ретельної перевірки результатів і відповідального використання з урахуванням юридичних і етичних наслідків. Подальше вивчення інструментів ШІ здатне озброїти викладачів фармакології навичками і знаннями, необхідними для використання ШІ для покращення результатів навчання, розширюючи можливості студентів і тим самим узгоджуючи компетенції щодо виконання навчального плану.

Список використаних джерел:

1. Application of Artificial Intelligence in medical education: current scenario and future perspectives. M. M. Mir, G. M. Mir, N. T. Raina et al. *Journal of Advances in Medical Education and Professionalism*. 2023. Vol. 11, No. 3. P. 133–140. DOI: 10.30476/JAMP.2023.98655.1803 (date of access: 28.11.2024).
2. Applications of Artificial Intelligence (AI) in medical education: a scoping review. F. Nagi, R. Salih, M. Alzubaidi et al. *Studies in Health Technology and Informatics*. 2023. Vol. 305. P. 648–651. DOI: 10.3233/SHTI230581 (date of access: 28.11.2024).
3. Azer S. A., Guerrero A. P. S. The challenges imposed by artificial intelligence: are we ready in medical education *BMC Medical Education*. 2023. Vol. 23, No. 1. 680. DOI: 10.1186/s12909-023-04660-z (date of access: 30.11.2024).
4. Chaudhry M. A., Kazim E. Artificial Intelligence in Education (AIEd): a high-level academic and industry note 2021. *AI and ethics*. 2022. Vol. 2, No. 1. P. 157–165. DOI: 10.1007/s43681-021-00074-z (date of access: 28.11.2024).
5. Cheng-Tek Tai M. The impact of artificial intelligence on human society and bioethics. *Tzu Chi Medical Journal*. 2020. Vol. 32, No.
6. Garg T. Artificial Intelligence in medical education. *The American Journal of Medicine*. 2020. Vol. 133, No. 2. e68. DOI: 10.1016/j.amjmed.2019.08.017 (date of access: 28.11.2024).
7. Generative AI for medical 3D printing: a comparison of ChatGPT outputs to reference standard education. A. Sriwastwa, P. Ravi, A. Emmert et al. *3D Printing in Medicine*. 2023. Vol. 9, No. 1. 21. DOI: 10.1186/s41205-023-00186-8 (date of access: 30.11.2024).
8. Knowledge and attitudes on artificial intelligence in healthcare: a provincial survey study of medical students. N. Mehta, V. Harish, K. Bilimoria et al. *MedEdPublish*. 2021. Vol. 10, No. 1. 75. DOI: 10.15694/mep.2021.000075.1 (date of access: 28.11.2024).
9. Masters K. Ethical use of Artificial Intelligence in health professions education: AMEE Guide 158. *Medical Teacher*. 2023. Vol. 45, No. 6. P. 574–584. DOI: 10.1080/0142159X.2023.2186203 (date of access: 28.11.2024).
10. Matheny M. E., Whicher D., Thadaney I. S. Artificial intelligence in health care: a report from the National Academy of Medicine. *Journal of the American Medical Association*. 2020. Vol. 323, No. 6. P. 509–510. DOI: 10.1001/jama.2019.21579 (date of access: 29.11.2024).
11. Roni M., Fahim Kadir M., Hye T. Emerging AI tools for pharmacology educators. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics*. 2024. Vol. 389, S3. 219. DOI: 10.1124/jpet.219.931450 (date of access: 29.11.2024).
12. Sridharan K, Sequeira RP. Artificial intelligence and medical education: application in classroom instruction and student assessment using a pharmacology and therapeutics case study. *BMC Medical Education*. 2024. Vol. 24, No. 1. 431. DOI: 10.1186/s12909-024-05365 (date of access: 29.11.2024).
13. The fundamentals of Artificial Intelligence in medical education research: AMEE Guide 156. M. G. Tolsgaard, M. V. Pusic, S. S. Sebok-Syer et al. *Medical Teacher*. 2023. Vol. 45, No. 6. P. 565–573. DOI: 10.1080/0142159X.2023.2180340. (date of access: 29.11.2024).
14. Van der Lee M., Swen J. J. Artificial intelligence in pharmacology research and practice.
15. <https://naurok.com.ua/assistant>

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ ТА МАТЕМАТИКИ

Анотація. У статті розглядається важливість використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у викладанні фізики та математики. Обґрунтовується актуальність інтеграції ІКТ у навчальний процес в умовах сучасної української освіти. Окреслюються проблеми та переваги впровадження ІКТ, а також можливі негативні наслідки. Наведені приклади застосування платформ, симуляцій та інших ІТ-технологій для підвищення ефективності навчання.

Abstract. The article discusses the importance of using information and communication technologies (ICT) in teaching physics and mathematics. It substantiates the relevance of integrating ICT into the educational process in the context of modern Ukrainian education. The problems and advantages of ICT implementation are outlined, as well as possible negative consequences. Examples of the use of platforms, simulations, and other IT technologies to improve learning effectiveness are provided.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, фізика, математика, навчальний процес, симуляції, платформи, інновації.

Keywords: information and communication technologies, physics, mathematics, educational process, simulations, platforms, innovations.

Актуалізація проблеми. В останні десятиліття інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) стали важливим інструментом в освітньому процесі. Вони дозволяють значно покращити якість навчання, зробити його більш інтерактивним, доступним та персоналізованим. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги ІКТ, котрі зумовили необхідність їх застосування у різних галузях людської діяльності, насамперед у тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою [1]. Використання ІКТ у викладанні фізики та математики має особливе значення, оскільки ці предмети відзначаються складністю абстрактних концепцій, які потребують наочності та практичної взаємодії.

Це явище особливо актуальне для української освіти, яка намагається адаптуватися до нових реалій і забезпечити рівний доступ до якісної освіти в умовах цифровізації. У статті аналізуються переваги, проблеми та можливі негативні наслідки використання ІКТ в навчанні фізики та математики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характерним для майбутнього суспільства є широке використання інформаційних і комунікаційних технологій, що зумовлює необхідність постійного впровадження в систему освіти засобів ІКТ. Дослідження показують, що інформаційно-комунікаційні технології у навчанні сприяють розвитку навичок критичного мислення та самостійної роботи, що є важливими аспектами вивчення фізики і математики. У своїй роботі

Руденко О.В. зазначає, що впровадження ІКТ в освітній процес сприяє розвитку когнітивних навичок здобувачів освіти, зокрема покращує їх здатність до аналізу та синтезу інформації. Це особливо важливо для таких дисциплін, як фізика й математика, де абстрактні концепції потребують візуалізації та інтерактивних методів для кращого розуміння. Руденко О.В. підкреслює, що ІКТ можуть бути ефективним інструментом для реалізації індивідуального підходу до студентів, дозволяючи їм рухатися власним темпом і отримувати додаткові ресурси для вивчення матеріалу.

Шевченко Л.І. у своїй праці підкреслює, що завдяки ІКТ інтерактивні методи навчання стимулюють здобувачів освіти до активної участі в навчальному процесі, що підвищує їх мотивацію і покращує результати навчання. Автор акцентує увагу на важливості інтеграції ІКТ у традиційну систему освіти для розвитку критичного мислення та формування наукової картини світу в студентів. Водночас, дослідження показують, що впровадження ІКТ у навчання може бути успішним лише за умови ефективної підготовки викладачів та наявності належних технічних ресурсів.

Мета. Метою цієї статті є аналіз використання ІКТ при викладанні фізики та математики, виявлення переваг та проблем впровадження цифрових технологій в освітній процес, а також визначення можливих негативних наслідків і рекомендацій для оптимізації цього процесу.

Виклад основного матеріалу. Сучасна освіта потребує нових підходів до навчання, що дозволяють інтегрувати технології в навчальний процес. Власне, саме фізика і математика, як фундаментальні наукові дисципліни, виграють від використання ІКТ, оскільки ці предмети вимагають як візуалізації абстрактних ідей, так і практичного застосування теоретичних знань. Наприклад, через використання інтерактивних симуляцій можна продемонструвати закон гравітації чи електричні кола в реальному часі, що значно покращує розуміння учнями матеріалу.

Переваги використання ІКТ на заняттях. Використання інформаційних технологій на заняттях з фізики та математики має низку переваг:

покращення наочності та візуалізації. За допомогою симуляцій таких, здобувачі освіти можуть безпосередньо бачити фізичні процеси, які зазвичай неможливо спостерігати в реальному житті. Наприклад, мікроскопічні процеси чи явища на атомному рівні. Це допомагає створити більш глибоке розуміння фізичних і математичних концепцій таких, як гравітація, електричні кола або змінні функції. Інтерактивні графіки та візуальні моделі дозволяють студентам краще засвоїти абстрактні ідеї, які важко передати лише за допомогою традиційних методів.

Індивідуалізація навчання. ІКТ дозволяють створювати персоналізовані траєкторії навчання, де студенти можуть працювати у власному темпі. Завдяки використанню онлайн-платформ можна створювати персоналізовані траєкторії навчання, враховуючи рівень знань студента та його інтереси.

Підвищення доступності та гнучкості навчання. ІКТ дозволяють здобувачам освіти мати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого місця. Платформи такі, як Moodle, Classroom та інші дають змогу створювати навчальні курси, завдання, тестування та забезпечують зворотний зв'язок без обмежень у часі та просторі.

Розвиток критичного мислення та творчих навичок. ІКТ стимулюють студентів до активного пошуку інформації, досліджень та розв'язування проблем. Використання спеціальних навчальних платформ дозволяє студентам не лише виконувати стандартні завдання, а й створювати власні моделі, що сприяє розвитку творчого підходу до розв'язування задач. За допомогою віртуальних лабораторій і симуляцій здобувачів освіти можуть проводити експерименти, робити висновки та аналізувати результати.

Підвищення мотивації. Технології дозволяють впроваджувати елементи гри, змагань, віртуальних подорожей, що може значно підвищити мотивацію студентів до вивчення складних дисциплін. Інтерактивні платформи такі, як Kahoot! або Quizizz, роблять процес навчання більш

цікавим і мотивують студентів до здобуття нових знань.

Розвиток цифрової грамотності. Використання ІКТ у навчанні сприяє розвитку цифрової грамотності здобувачів освіти, що є необхідною навичкою в сучасному суспільстві.

Проблеми використання ІКТ. Незважаючи на численні переваги, використання технологій має певні проблеми.

Технічні проблеми та нестабільність мережі. Недостатній доступ до сучасних технічних засобів, а також нестабільний інтернет можуть обмежити ефективність використання ІКТ.

Потреба у навчанні викладачів. Для успішного впровадження ІКТ в навчальний процес необхідно проводити тренінги для викладачів, що дає змогу максимально ефективно використовувати технології на заняттях.

Залежність студентів від технологій. Постійне використання технологій може призвести до залежності здобувачів освіти від гаджетів і зниження їхньої здатності до самостійної роботи без цифрових інструментів, оскільки студенти можуть покладатися виключно на готові цифрові рішення.

Погіршення соціальних навичок. Заміна традиційного навчання на онлайн-формат може призвести до зниження рівня соціальних взаємодій серед здобувачів освіти.

Проблеми зі здоров'ям. Тривале використання комп'ютерних технологій може призвести до перевтоми очей, головного болю та порушень постави.

Інтерактивні технології на уроках фізики та математики. Вивчення математики і фізики вимагає не тільки логічного мислення, а й візуалізації понять, тому особливо ефективними є такі засоби:

PhET Interactive Simulations дозволяє студентам моделювати фізичні явища без потреби в дорогому обладнанні; віртуальні лабораторії Mozaik, Labster створюють умови для безпечного проведення дослідів; AR/VR технології дають змогу вивчати явища у 3D форматі і занурюють здобувача освіти у віртуальне середовище.

Інтерактивні платформи GeoGebra та Desmos дозволяють вивчати та візуалізувати математичні функції та моделі, графіки і рівняння, що робить складні математичні концепції більш зрозумілими та доступними.

Онлайн-платформи Moodle і Google Classroom дозволяють організувати дистанційне навчання, створювати тести та завдання, зберігати матеріали та надавати зворотний зв'язок у реальному часі.

Jamboard, Padlet, tldraw онлайн-дошки для колективного розв'язування задач, побудови схем, обговорення рішень.

Висновки. Інтерактивні технології є ефективним інструментом модернізації навчального процесу з фізики та математики, оскільки вони дозволяють зробити навчальний процес більш наочним, інтерактивним та індивідуалізованим.

Прискорений розвиток новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, нові можливості для учасників освітнього процесу зумовлюють потребу в оновленні та розвитку освітнього середовища закладів фахової передвищої освіти. Освітня спільнота потребує нових принципів, критеріїв оцінювання та засобів навчання в інформаційну еру і необхідність узгодження можливостей освітян зі швидко зростаючими можливостями цифрового середовища. [4, с.8]

Перспективи подальших досліджень можуть включати аналіз ефективності конкретних цифрових інструментів, вдосконалення інтеграції ІКТ в навчальні матеріали, а також дослідження впливу інформаційних технологій на довгострокові результати навчання.

Список використаних джерел:

1. Готько О., Чайковська О. Інформаційно-комунікаційні технології – як сучасний засіб навчання в освіті. *Молодь і ринок*. 2015. № 4. С. 130-134.
2. Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : матеріали наук. конф. Київ : ІТЗН НАПН України, 2014. 224 с.
3. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчання з фізики в школі: посіб. Київ: Педагогічна думка, 2011.152 с.
4. Литвинова С.Г. Напрями цифрової трансформації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти України. *Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті*: зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. в рамках Міжнародного освітнього форуму «Цифрова трансформація освіти» / упоряд. Н. А. Басараба ; за ред. А. Л. Черній, І. В. Ветрова, В. С. Безрученка. Рівне : РОІППО, 2020. С. 33-35.
5. Руденко О. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: теорія і практика. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2020.
6. Шевченко Л. І. Інтерактивні методи навчання у фізиці та математиці: використання ІКТ. Харків: Освітня думка, 2019.

УДК 159.9:378-051:159.923

Ілона ВАЩУК
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої
освіти освітньо-професійної програми «Психологія»

Максим КАРПОВЕЦЬ
кандидат філософських наук, доцент

Національний університет «Острозька академія»

ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ПОЗИТИВНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПРОГРАМА РОЗВИТКУ

Анотація. В умовах повномасштабної війни проблема психологічного благополуччя та стресостійкості студентської молоді набуває особливої актуальності. Метою статті є емпіричне дослідження взаємозв'язку між показниками психологічного благополуччя за моделлю PERMA та рівнем стресостійкості студентів. Дослідження проведено на вибірці 462 студентів із використанням опитувальників PERMA Profiler та Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC-10). За результатами аналізу виявлено тенденцію до позитивних зв'язків між окремими компонентами психологічного благополуччя та рівнем стресостійкості. Отримані дані засвідчують ресурсний потенціал компонентів PERMA у підтримці адаптаційних можливостей студентів та можуть бути використані при розробці психопрофілактичних і підтримувальних програм у закладах вищої освіти.

Abstract. In the context of the full-scale war, the issue of psychological well-being and stress resilience of student youth has become particularly relevant. The aim of the article is to empirically investigate the relationship between psychological well-being indicators measured by the PERMA model and the level of stress resilience among students. The study was conducted on a sample of 462 students using the PERMA Profiler and the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC-10). The results of the analysis revealed a tendency toward positive associations between certain components of psychological well-being and students' stress resilience. The obtained findings indicate the resource potential of PERMA components in supporting students' adaptive capacities and may be used in the development of psycho-preventive and supportive programs in higher education institutions.

Ключові слова: стресостійкість, психологічне благополуччя, позитивна психологія, модель PERMA, студенти, резиліентність.

Keywords: stress resilience, psychological well-being, positive psychology, PERMA model, students, resilience.

Вступ. У сучасному українському контексті, позначеному повномасштабною війною та високим рівнем соціальної невизначеності, дослідження стресостійкості набуває стратегічного значення для збереження ментального здоров'я населення. Особливо вразливою соціальною групою є студентська молодь, яка перебуває на етапі становлення особистості та водночас стикається з комплексом специфічних викликів, зокрема поєднанням інтенсивних академічних навантажень, дистанційних форматів навчання, інформаційного перевантаження та постійної фонові напруги, зумовленої війсьними загрозами.

Актуальність означеної проблематики підтверджується загальнонаціональними емпіричними даними. Згідно з результатами досліджень Gradus Research, до 77 % українців переживали стан стресу або підвищеної нервової напруги, що формує несприятливий

© Ілона Ващук, Максим Карповець

психологічний фон, у якому перебуває й студентська молодь. У таких умовах студенти нерідко функціонують у стані латентної тривоги та емоційного виснаження, намагаючись адаптуватися до нових реалій життя й навчання, що поступово призводить до зниження психологічних ресурсів. Це зумовлює необхідність поглибленого вивчення механізмів формування стресостійкості у цій віковій групі як важливого наукового та суспільно значущого завдання.

Традиційні підходи до вивчення стресу переважно зосереджуються на подоланні його негативних наслідків. Водночас сучасна психологічна наука, зокрема позитивна психологія, пропонує зміщення фокусу на ресурсний підхід. Засновник цього напрямку М. Селігман обґрунтовує доцільність розвитку внутрішнього потенціалу особистості, життєстійкості та психологічного благополуччя як ефективнішої альтернативи стратегії «боротьби зі стресом» [4]. У межах такого підходу стресостійкість розглядається не як вроджена характеристика, а як навичка, що може цілеспрямовано формуватися через розвиток сильних сторін, позитивних емоцій, усвідомлення сенсу життя та побудову якісних міжособистісних стосунків [5].

У межах цієї парадигми в статті представлено результати емпіричного дослідження, спрямованого на аналіз взаємозв'язку між психологічним благополуччям і стресостійкістю студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення феноменів стресу та стресостійкості еволюціонувало від переважно фізіологічних концепцій до комплексних психологічних моделей. Класичною є концепція «загального адаптаційного синдрому» Г. Сельє, у межах якої стрес розглядався як універсальна реакція організму на будь-яку вимогу, що порушує його внутрішню рівновагу [6]. Подальший розвиток проблематики пов'язаний із транзакційною моделлю Р. Лазаруса та С. Фолкман, яка акцентує увагу на ролі когнітивної оцінки ситуації та суб'єктивного сприйняття власних ресурсів у подоланні стресових впливів [3].

У сучасному науковому дискурсі стресостійкість дедалі частіше трактується не як статична особистісна риса, а як динамічна, багатокомпонентна властивість, що охоплює когнітивні, емоційні, поведінкові та мотиваційні механізми адаптації [1]. У цьому контексті поняття *резилієнтність* використовується як науково обґрунтований еквівалент стресостійкості та відображає здатність особистості до позитивної адаптації й відновлення функціонування в умовах тривалого напруження.

Попри значну кількість досліджень, у вітчизняній практиці психологічного супроводу студентської молоді домінують підходи, орієнтовані на діагностику негативних психоемоційних станів та індивідуальне консультування. Натомість превентивні й ресурсно-орієнтовані програми, спрямовані на розвиток внутрішніх психологічних ресурсів, залишаються недостатньо представленими. Це зумовлює розрив між актуальними потребами студентів в умовах хронічного стресу та наявними інструментами психологічної допомоги.

У зарубіжних дослідженнях позитивна психологія розглядається як емпірично верифікований напрям, що зосереджується на вивченні умов оптимального функціонування особистості, її сильних сторін і життєстійкості. Зокрема, М. Селігман у праці «*Flourish*» запропонував модель PERMA, яка описує п'ять ключових компонентів психологічного благополуччя: позитивні емоції, залученість, міжособистісні стосунки, сенс і досягнення. Зазначені компоненти розглядаються як потенційні ресурси підтримки стресостійкості та можуть бути предметом емпіричного аналізу [4].

Незважаючи на значну кількість досліджень, у вітчизняній практиці психологічної підтримки студентів підходи позитивної психології застосовуються недостатньо. Перевага надається діагностиці та індивідуальному консультуванню, тоді як превентивні програми, спрямовані на розвиток внутрішніх ресурсів за моделлю PERMA, залишаються рідкістю. Це створює розрив між реальними потребами молоді в умовах хронічного стресу та наявними інструментами психологічної допомоги, що й визначає наукову нішу даного дослідження.

Мета статті. Метою статті є емпіричне дослідження рівня стресостійкості студентів та особливостей їхнього психологічного благополуччя за моделлю PERMA, а також виявлення загальних тенденцій взаємозв'язку між інтегральним показником психологічного благополуччя та рівнем стресостійкості за шкалою CD-RISC-10.

Виклад основного матеріалу. Емпіричне дослідження проведено серед студентської молоді закладів вищої освіти м. Кривий Ріг. Даний контекст є показовим, оскільки місто систематично зазнає ракетних обстрілів і тривалих повітряних тривог, що формує умови хронічного стресового навантаження та підвищеної психологічної напруги.

До остаточного аналізу включено 462 анкети респондентів віком від 17 до 21 року. У вибірці переважали жінки (323 особи) порівняно з чоловіками (139 осіб), що відповідає загальній гендерній структурі сучасного студентського середовища. Участь у дослідженні була добровільною та анонімною; усі респонденти були поінформовані про мету опитування та можливість відмови від участі на будь-якому етапі.

Для оцінки психологічного благополуччя використовувався опитувальник PERMA Profiler, який вимірює п'ять основних компонентів моделі PERMA (позитивні емоції, залученість, стосунки, сенс, досягнення), а також додаткові показники негативних емоцій, суб'єктивного здоров'я, самотності та щастя [4]. Інтегральний показник PERMA обчислювався як середнє значення основних субшкал.

Рівень стресостійкості визначався за допомогою шкали Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC-10), яка дозволяє оцінити загальний рівень резиліентності особистості [2]. Підрахунок здійснювався шляхом сумування балів за 10 твердженнями з подальшою інтерпретацією результатів за узагальненими діапазонами низького, середнього та високого рівнів стресостійкості.

Обробка даних здійснювалася методами описової статистики (визначення мінімальних і максимальних значень, середніх показників та стандартних відхилень), а також узагальненого аналізу співвідношення показників психологічного благополуччя та стресостійкості.

Узагальнені показники психологічного благополуччя студентів за моделлю PERMA наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Зведені результати дослідження добробуту PERMA

Показник	Min	Max	М (Значення)	SD (Стандартне відхилення)
Добробут: PERMA	1	10	6,76	1,53
P Позитивні емоції	1	10	6,79	1,92
E Залученість	1	10	7,01	1,62
R Стосунки	1	10	6,45	2,33
M Сенс життя	1	10	6,64	1,94
A Досягнення	1	10	6,63	1,66
N Негативні емоції	1	10	5,71	1,96
H Здоров'я	1	10	6,62	2,73
Lon Самотність	1	10	5,09	2,00
Щастя	1	10	6,98	2,24

Середнє значення інтегрального показника PERMA ($M = 6,76$) свідчить про загалом середньо-високий рівень психологічного благополуччя студентів. Найбільш вираженим компонентом виявилася залученість у діяльність (E; $M = 7,01$), що відображає здатність студентів зосереджуватися на навчанні та зберігати інтерес до виконуваної діяльності навіть в умовах підвищеного стресу.

Водночас показники міжособистісних стосунків (R ; $M = 6,45$) та самотності ($M = 5,09$) вказують на певну вразливість соціального виміру благополуччя. Поряд із помірно вираженими позитивними емоціями та відчуттям сенсу життя, у частини студентів зберігається емоційна напруга й відчуття соціальної ізольованості, що може бути пов'язано з умовами воєнної невизначеності, обмеженнями живої комунікації та змінами формату навчання.

Узагальнена інтерпретація рівнів стресостійкості студентів наведена в таблиці 2.

Таблиця 2. Результати діагностики рівня резилієнтності (CD-RISC-10)

Показник	Min	Max	M (Значення)	SD (Стандартне відхилення)
CD-RISC-10 Загальний бал	3	40	25,9	7,41

Середній бал за шкалою CD-RISC-10 ($M = 25,90$) відповідає середньому рівню стресостійкості та свідчить про наявність у більшості студентів базових адаптаційних механізмів. Водночас значне стандартне відхилення ($SD = 7,41$) вказує на неоднорідність вибірки та наявність як більш стійких, так і вразливих до тривалого стресу груп.

Отримані результати дозволяють припустити існування диференціації у способах подолання труднощів: частина студентів спирається на сформовані навички саморегуляції та внутрішні ресурси, тоді як інші демонструють підвищену чутливість до стресових впливів і потребують додаткової підтримки.

Ключовим висновком дослідження є встановлення стійкого позитивного кореляційного зв'язку між усіма компонентами психологічного благополуччя (PERMA) та рівнем стресостійкості (CD-RISC-10). Діаграма, подана у відповідному зображенні (Рисунок 1), демонструє виразну висхідну залежність: зі зростанням показників CD-RISC-10 підвищується і медіанне значення шкали PERMA.

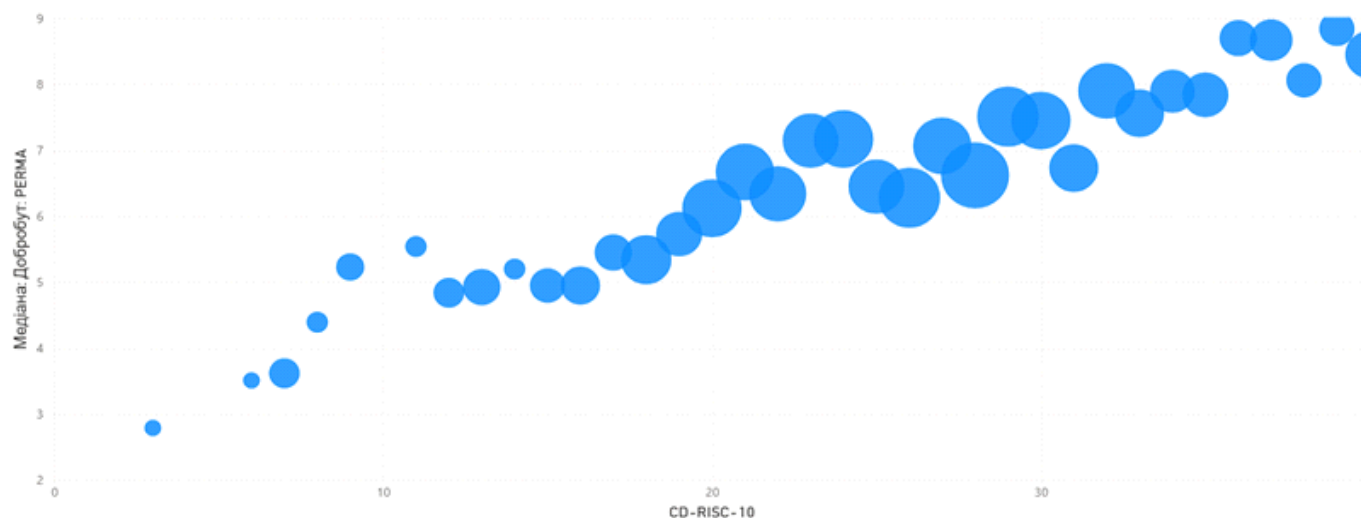

Рис 1. Медіана співвідношення рівня добробуту PERMA та CD-RISC-10

У межах узагальненого аналізу встановлено тенденцію до позитивного зв'язку між інтегральним показником психологічного благополуччя за моделлю PERMA та рівнем стресостійкості студентів. Вищі показники благополуччя, зокрема позитивних емоцій, залученості, відчуття сенсу та підтримувальних стосунків, у цілому поєднуються з більш вираженою здатністю до адаптації та відновлення внутрішніх ресурсів у стресових умовах.

Натомість поєднання зниженого благополуччя з дефіцитом соціальної підтримки та підвищеним рівнем негативних емоцій асоціюється з меншою стійкістю до стресу. Отримані результати узгоджуються з сучасними теоретичними підходами позитивної психології, відповідно до яких розвиток компонентів психологічного благополуччя може розглядатися як важливий ресурс формування резиліентності студентської молоді.

Емпіричні результати дослідження дозволили окреслити ключові зони вразливості студентів м. Кривий Ріг, зокрема сферу міжособистісних стосунків ($M = 6,45$) та переживання самотності ($M = 5,09$). Виявлений позитивний зв'язок між психологічним благополуччям і стресостійкістю свідчить про доцільність ресурсно-орієнтованого підходу до психологічної підтримки студентської молоді.

Отримані дані стали підґрунтям для концептуального обґрунтування програми розвитку стресостійкості, побудованої на засадах позитивної психології та моделі PERMA. У межах даного дослідження програма розглядається як система цілеспрямованого розвитку ключових компонентів психологічного благополуччя, насамперед соціальної підтримки, емоційної регуляції та залученості у діяльність, що мають ресурсне значення для адаптації в умовах хронічного стресу.

Такий підхід узгоджується з сучасними міжнародними ініціативами позитивної психології, спрямованими на підтримку ментального здоров'я населення в умовах воєнних і кризових викликів, та окреслює перспективний напрям подальших прикладних досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене емпіричне дослідження дозволило виявити особливості психологічного благополуччя та стресостійкості студентської молоді в умовах воєнного стану, а також окреслити ресурсні чинники їх адаптації до хронічного стресового навантаження. Отримані результати свідчать, що психологічне благополуччя за моделлю PERMA загалом перебуває на середньо-високому рівні, водночас характеризується неоднорідністю окремих компонентів.

Встановлено, що найбільш вираженим ресурсом студентів є залученість у діяльність, тоді як соціальний вимір благополуччя, зокрема міжособистісні стосунки та переживання самотності, виявляє підвищену вразливість. Таке поєднання свідчить про необхідність цілеспрямованої підтримки саме соціальних і емоційних компонентів психологічного благополуччя в умовах тривалого стресу.

Аналіз показників стресостійкості за шкалою CD-RISC-10 засвідчив переважно середній рівень резиліентності студентів, що вказує на наявність базових адаптаційних механізмів за одночасної потреби у подальшому розвитку внутрішніх ресурсів. У межах дослідження виявлено тенденцію до позитивного взаємозв'язку між інтегральним показником психологічного благополуччя та рівнем стресостійкості, що узгоджується з положеннями позитивної психології щодо ресурсної природи резиліентності.

На основі отриманих емпіричних результатів у межах дослідження було концептуально обґрунтовано програму розвитку стресостійкості студентів, побудовану на засадах позитивної психології та моделі PERMA. Програма має ресурсно-орієнтований характер і спрямована на розвиток ключових компонентів психологічного благополуччя, зокрема соціальної підтримки, емоційної регуляції, залученості у діяльність та усвідомлення сенсу, і розглядається як перспективний напрям психологічної підтримки студентської молоді в умовах хронічного стресу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією та оцінкою ефективності запропонованої програми розвитку стресостійкості, проведенням лонгітюдних досліджень динаміки психологічного благополуччя та резиліентності студентів, а також із порівняльним аналізом відповідних показників у різних регіональних, освітніх та соціально-демографічних контекстах.

Список використаних джерел:

1. Когут О. О. Матриця розвитку стресостійкості особистості. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». 2021. Вип. 12. С. 54–62.
2. Connor K. M., Davidson J. R. Development of a New Resilience Scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and Anxiety*. 2004. P. 76–82.
3. Lazarus R. S., Folkman S. *Stress, Appraisal, and Coping*. New York : Springer Publishing Company, 1984. 456 p.
4. Seligman M. E. P. *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York : Free Press, 2011.
5. Seligman M. E. P., Steen T. A., Park N., Peterson C. Positive psychology progress: Empirical validation of interventions. *American Psychologist*. 2005. Vol. 60(5). P. 410–421.
6. Selye H. *The Stress of Life*. Rev. ed. New York : McGraw Hill, 1976.

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

МЕТОДИ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО І ФІЗИЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Анотація. Повномасштабна війна в Україні створила для медичних працівників безпрецедентне психоемоційне та фізичне навантаження, включно з тривалими змінами, нестачею персоналу та прямим контактом із бойовими діями. У статті проаналізовано специфіку навантажень та розглянуто методи відновлення медичного персоналу. Дослідження доводять, що комбіновані підходи - індивідуальні техніки (релаксація, дихальні вправи, медитація, когнітивна та метакогнітивна терапія), групова підтримка, інституційні заходи та фізична реабілітація - ефективно знижують вигорання, тривожність, втому та соматичні симптоми. Наголошено на необхідності системної підтримки на рівні закладів охорони здоров'я та держави для збереження добробуту медичних працівників, професійної ефективності та стійкості системи охорони здоров'я в умовах тривалого кризового стану.

Abstract. The full-scale war in Ukraine has placed medical workers under unprecedented psycho-emotional and physical stress, including long shifts, staff shortages, and direct exposure to combat conditions. This article analyzes the specific burdens faced by healthcare professionals during the conflict and reviews methods for their recovery. Evidence shows that combined approaches - individual techniques (relaxation, breathing exercises, meditation, cognitive and metacognitive therapy), group support, institutional measures, and physical rehabilitation - effectively reduce burnout, anxiety, fatigue, and somatic symptoms. The study emphasizes the need for systemic support at the institutional and national levels to maintain medical staff well-being, professional efficiency, and healthcare system resilience in prolonged crisis conditions.

Ключові слова: психоемоційне відновлення; фізичне відновлення; медичні працівники; війна в Україні; професійне вигорання; посттравматичний стресовий розлад (ПТСР); психологічна підтримка.

Keywords: psycho-emotional recovery; physical recovery; healthcare workers; war in Ukraine; professional burnout; post-traumatic stress disorder (PTSD); psychological support.

Вступ. В умовах повномасштабного збройного конфлікту на території України, що розпочався 24 лютого 2022 року, медичні працівники опинилися в ситуації надзвичайного навантаження: руйнування інфраструктури, збільшення кількості поранених, масові евакуації та тривала невизначеність створюють унікально складні умови роботи.

У таких умовах питання збереження психічного та фізичного здоров'я медичних працівників набуває виняткової актуальності: їхнє виснаження впливає не лише на індивідуальне благополуччя, але й на якість надання медичної допомоги.

Мета: проаналізувати особливості психоемоційного та фізичного навантаження медичних працівників в умовах війни в Україні, опрацювати методи їх психологічного стану, розробити пропозиції щодо системної підтримки.

Огляд літератури та міжнародний досвід. У міжнародній літературі проблему професійного вигорання медичних працівників у кризових умовах (епідемії, катастрофи, війни) висвітлено досить широко. Серед медсестер та лікарів поширені емоційне виснаження, деперсоналізація та зниження почуття професійної ефективності (Rusanov B., 2024; Oliinyk O. et al., 2022).

В Україні актуальність цієї проблеми підсилена умовами військового конфлікту: авторський огляд фіксує, що професійне вигорання медичних працівників у воєнних умовах є нагальною проблемою через постійний стрес, перенавантаження, обмежені ресурси (Emotional and pain experiences, 2024). Дослідження серед працівників психологічної/психосоціальної підтримки в Україні зафіксувало 59,6 % випадків вигорання, 38,2 % - ознак ПТСР і 10,7 % - суїцидальних думок (Helping the Helpers, 2024).

Таким чином, міжнародний та український досвід вказують на високу ймовірність негативних наслідків для здоров'я медичних працівників у кризових умовах, що обумовлює необхідність системних заходів підтримки.

Особливості психоемоційного і фізичного навантаження українських медиків. Українські дослідження підтверджують значні психоемоційні навантаження медиків під час війни. Зокрема, у пілотному дослідженні серед 99 медичних працівників майже половина респондентів повідомляла про емоційне виснаження 2–3 рази на тиждень, а біль у нижній частині спини значно корелював із емоційним станом, продуктивністю та бажанням залишити професію (Lefterov A. et al., 2025).

Саме війна створила додаткові стрес-фактори: обстріли, руйнування медичних закладів, нестача персоналу, невизначеність, подовжені зміни. У результаті накопичується не лише психоемоційне навантаження (тривога, страх, вигорання), але й фізичне — порушення сну, хронічна втома, біль у м'язово-скелетній системі. Це створює умови, коли традиційні моделі відпочинку й відновлення перестають бути дієвими.

Методи відновлення та ефективність їх застосування. В умовах тривалого психоемоційного та фізичного стресу, зумовленого воєнними діями, медичні працівники потребують комплексних методів відновлення. Ці методи мають бути спрямовані одночасно на психоемоційне та фізичне здоров'я, оскільки взаємодія стресових факторів і фізичного навантаження створює порочне коло вигорання, хронічної втоми та соматичних симптомів (Марченко С., 2023; Білас І., 2023).

Психоемоційне відновлення. Індивідуальні техніки. Індивідуальні методи відновлення включають релаксацію, дихальні вправи, медитацію, когнітивно-поведінкову терапію (КПТ) та метакогнітивну терапію. Клінічне дослідження серед лікарів-травматологів показало, що застосування метакогнітивної терапії допомогло знизити рівень емоційного вигорання на 42 % після 6 тижнів регулярних сесій (Олійник О. та співавт., 2022).

Такі дихальні вправи, як методика «4-7-8» або прогресивна м'язова релаксація Джейкобсона, демонструють ефективність у зниженні рівня тривоги та фізичних симптомів стресу у медиків, що працюють у зоні бойових дій (Марченко С., 2023).

Групові підходи. Групові методи включають супервізії, групи підтримки, командні зустрічі та обговорення кейсів. Такі заходи знижують психологічну ізоляцію та підвищують соціальну підтримку, що є ключовим фактором зменшення ризику вигорання (Helping the Helpers, 2024). Наприклад, в одному дослідженні серед 87 медичних працівників, які брали участь у групових супервізіях протягом 8 тижнів, було зафіксовано зниження симптомів деперсоналізації на 30 % та підвищення почуття професійної ефективності на 25 % (Бурлака О., 2022).

Інституційні заходи. На рівні медичних закладів важливими є створення безпечних і комфортних просторів для відпочинку та психоемоційної перезарядки, регулярна психологічна діагностика персоналу та системна підтримка керівництва (WHO, 2022).

Реалізація таких програм у великих лікарнях Києва та Харкова показала зменшення випадків емоційного вигорання на 18–20 % протягом перших 3 місяців застосування (Марута Т., 2023).

Фізичне відновлення. Режим сну та відпочинку. Надмірні робочі зміни, дефіцит сну та подовжені чергування призводять до хронічної втоми та зниження когнітивної продуктивності. Забезпечення адекватного режиму відпочинку, обмеження надмірних змін та організація коротких перерв під час роботи є ключовими заходами. Дослідження серед 99 українських медичних працівників показало, що навіть додаткові 30-45 хвилин щоденного відпочинку на зміні знижували рівень хронічної втоми на 22 % (Лефтеров А. та співавт., 2025).

Харчування й рухова активність. Підтримка збалансованого харчування та регулярної фізичної активності навіть у складних умовах сприяє стабілізації нервової системи, зменшенню симптомів перевтоми та поліпшенню загального самопочуття (Emotional and pain experiences, 2024).

У невеликому дослідженні серед 56 медиків, що працювали в інтенсивній терапії під час бойових дій, впровадження корпоративних програм фізичної активності (йога, пілатес, 20-хвилинні розминки на зміні) зменшило показники тривожності на 28 % і підвищило самооцінку енергетичного стану на 31 % (Білас І., 2023).

Медико-фізична реабілітація. Для працівників із симптомами хронічної втоми, болю або первинного стресового реагування рекомендуються спеціалізовані програми: кінезотерапія, масаж, фізіотерапевтичні процедури (електросон, магнітотерапія), дихальні вправи та фармакологічна підтримка (В-комплекс, магній, адаптогени) (Русанов В., 2024; Лефтеров А. та співавт., 2025).

Наприклад, у лікарні Львова, де протягом 6 тижнів проводили комбіновані реабілітаційні заходи для 42 медиків, спостерігалось зменшення м'язового болю на 35 %, зниження рівня тривожності на 27 %, а працездатність підвищилася на 20 % (Марченко С., 2023).

Емпіричні висновки. Дослідження показують, що **комбіноване застосування психоемоційних і фізичних методів відновлення** є найбільш ефективним у тривалих кризових ситуаціях. Саме поєднання індивідуальної терапії, групової підтримки та медико-фізичної реабілітації забезпечує стійке зниження симптомів вигорання, тривожності, хронічної втоми та покращує загальний стан медичних працівників (Олійник О. та співавт., 2022; Лефтеров А. та співавт., 2025; Марченко С., 2023).

Таким чином, впровадження цих методів у практику медичних закладів України є нагальною необхідністю для забезпечення стійкості системи охорони здоров'я під час воєнного конфлікту.

Пропозиції щодо системної підтримки та рекомендації. Ефективне відновлення медичних працівників у кризових умовах війни потребує системного підходу на рівні медичних закладів та держави. Базуючись на українських та міжнародних дослідженнях, можна виділити такі ключові напрями:

1. Впровадження регулярної діагностики психоемоційного стану персоналу. Необхідно запровадити регулярну оцінку психоемоційного стану медиків із використанням стандартизованих опитувальників для визначення рівня вигорання, депресивних симптомів та ПТСР. Серед ефективних інструментів: Maslach Burnout Inventory (MBI), опитувальник професійного вигорання Олійника та співавт. (2022), PTSD Checklist (PCL-5) (Emotional and pain experiences, 2024).

Емпіричні дані свідчать, що регулярна діагностика дозволяє вчасно виявити групу ризику та застосувати індивідуальні чи групові інтервенції, що знижує рівень емоційного вигорання на 20-30 % протягом 2-3 місяців (Марченко С., 2023; Lefterov A. et al., 2025).

2. Формування програм супервізії й групової підтримки. Особливо ефективними є програми командних супервізій, психологічних груп підтримки та тематичних зустрічей із обговоренням складних випадків. Такі заходи сприяють підвищенню соціальної підтримки, що є ключовим фактором зменшення ризику професійного вигорання (Helping the Helpers, 2024). Наприклад, дослідження серед медиків у зоні активних бойових дій показало, що участь у групових супервізіях зменшувала симптоми деперсоналізації на 25-30%, а відчуття професійної ефективності

підвищувалося на 15–20 % (Бурлака О., 2022).

3. Забезпечення фізіологічних умов. Для підтримки працездатності та зниження хронічної втоми важливо впроваджувати адекватний режим відпочинку: адаптація графіків роботи, організація перерв, контроль над навантаженням та обмеження надмірних чергувань (Lefterov A. et al., 2025). Досвід українських лікарень демонструє, що введення змінного графіка з обов'язковими перервами по 20-30 хвилин під час тривалих змін зменшувало скарги на головний та м'язовий біль на 15-8 % протягом першого місяця (Марченко С., 2023).

4. Підвищення рівня фізичної активності та здорового харчування через корпоративні програми. Навіть у кризових умовах слід впроваджувати мініпрограми фізичної активності на робочому місці: короткі розминки, йога, пілатес, вправи на релаксацію (Emotional and pain experiences, 2024).

Підтримка здорового харчування - забезпечення збалансованого раціону, достатньої кількості білків, вітамінів і мінералів - сприяє відновленню нервової системи та зменшує симптоми перевтоми (Русанов В., 2024). Впровадження таких програм у лікарнях Львова та Харкова показало підвищення енергійності персоналу на 20–30 % та зниження скарг на втому на 25 % (Білас І., 2023).

5. Створення системи взаємодії з міжнародними організаціями. Через обмежені ресурси у зонах бойових дій важливо налагоджувати співпрацю з міжнародними організаціями, які надають психологічну та фізичну підтримку: програми WHO, UNDP, UNICEF, Red Cross. Такі партнерства дозволяють отримувати методичну підтримку, матеріали для тренінгів і додаткові ресурси для реабілітаційних програм (WHO, 2022; Helping the Helpers, 2024).

6. Забезпечення керівництва медичних закладів ресурсами та навчанням. Ефективність системи підтримки безпосередньо залежить від підготовки керівників медичних закладів. Необхідно проводити навчання щодо організації психологічної та фізичної реабілітації персоналу, використовувати діагностичні інструменти, а також коригувати навантаження та графіки роботи (Марченко С., 2023). Досвід показує, що навчання керівного складу підвищує впровадження заходів підтримки на 35-40 % і сприяє кращій мотивації та залученості персоналу (Lefterov A. et al., 2025).

Висновки. Проведений аналіз демонструє, що медичні працівники в умовах війни зазнають одночасно психоемоційного та фізичного навантаження, яке суттєво перевищує звичайні робочі стрес-фактори. Накопичення тривоги, страху, емоційного вигорання, хронічної втоми та соматичних проявів створює порочне коло, яке негативно впливає на професійну ефективність і загальне здоров'я персоналу. Ефективне відновлення можливе лише за умов комплексного підходу, який одночасно враховує психоемоційні і фізичні потреби медичних працівників. Індивідуальні методи такі, як релаксація, дихальні вправи, медитація та терапевтичні техніки, дозволяють знизити рівень стресу, поліпшити емоційний стан і підвищити стійкість до навантаження. Групові підходи, включно з супервізією, групами підтримки та командними зустрічами, сприяють формуванню соціальної підтримки, зменшують почуття ізоляції та підвищують професійну ефективність.

Не менш важливими є системні інституційні заходи, які забезпечують безпечне робоче середовище, регулярну діагностику психоемоційного стану персоналу та підтримку керівництва. Фізичне відновлення через нормалізацію сну, організацію перерв, збалансоване харчування та регулярну рухову активність стабілізує нервову систему, зменшує симптоми перевтоми і покращує загальне самопочуття. Медико-фізична реабілітація, що передбачає спеціалізовані програми кінезотерапії, фізіотерапевтичні процедури, масаж та фармакологічну підтримку, забезпечує відновлення фізичної працездатності та зниження соматичних проявів стресу.

Комплексне поєднання психоемоційних та фізичних методів відновлення є найефективнішим для підтримки стійкості медичних працівників у довготривалих кризових умовах. Системна підтримка на рівні медичних закладів і держави, що включає регулярну діагностику, програми супервізії та групової підтримки, адаптацію робочих графіків, корпоративні програми фізичної активності та здорового харчування, а також співпрацю з міжнародними організаціями, створює

умови для ефективного відновлення та запобігання вигоранню.

Застосування цих комплексних заходів не лише покращує фізичне та психоемоційне благополуччя медичних працівників, а й забезпечує безперервність та якість медичної допомоги у складних умовах війни. Такий системний підхід сприяє підвищенню стійкості охорони здоров'я, зміцнює мотивацію персоналу, формує фундамент для довгострокової ефективності медичної системи навіть у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Білас І. Фізичне відновлення медичних працівників у кризових умовах. *Медична реабілітація*. 2023. №12(3). С.45–53.
2. Бурлака О. (2022). Вплив групової супервізії на психологічне благополуччя медичного персоналу. *Психологія та здоров'я*. 2022. № 8(2). С.67–74.
3. Emotional and pain experiences of health workers in conflict zones. *Journal of Emergency Medicine*. 2024. Vol. 15(1). P. 12–22.
4. Helping the Helpers: Psychosocial support for medical staff in Ukraine. *Ukrainian Journal of Mental Health*. 2024. Vol. 5(4). P. 101–115.
5. Lefterov A., Petrenko M., & Ivanenko T. Психоемоційне та фізичне навантаження українських медичних працівників під час війни. *Медична психологія України*. 2025. №.10(1). С. 23–36.
6. Марченко С. Методи психоемоційного та фізичного відновлення лікарів у зоні бойових дій. *Вісник клінічної медицини*, 2023. №18(2). С. 56–64.
7. Oliinyk O., Ivanova L., Koval P. Metacognitive therapy for burnout among trauma doctors. *International Journal of Stress Management*. 2022. Vol. 29(3). P. 210–224.
8. Русанов В. Медико-фізична реабілітація медичних працівників у кризових умовах. *Реабілітаційна медицина*. 2024. №7(1). С.14–25.
9. Rusanov V. Professional burnout in health care workers during crises: a systematic review. *Healthcare in Crisis*. 2024. Vol. 9(2). P. 33–48.
10. WHO. Supporting health workers during emergencies: Guidelines for psychosocial and occupational health. Geneva: World Health Organization. 2022.
11. Марута Т. Впровадження програм психологічної підтримки у лікарнях України. *Здоров'я та суспільство*. 2023. № 6(3). С. 78–86.
12. Марченко С., Лєфтеров А. Ефективність комбінованих методів відновлення медичних працівників у кризових умовах. *Медична психологія*. 2023. №11(4). С.34–47.

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ЕФЕКТИВНЕ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З УРАХУВАННЯМ ТИПІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗГІДНО КЛАСИФІКАЦІЇ ЗА ЧОТИРМА ВИДАМИ СПРИЙНЯТТЯ ІНФОРМАЦІЇ: АУДІАЛИ, ВІЗУАЛИ, КІНЕСТЕТИКИ, ДИСКРЕТИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)

Анотація. У статті йде мова про ефективні стратегії навчання англійської мови, враховуючи різні типи здобувачів освіти на основі чотирьох способів сприйняття інформації: аудіальний, візуальний, кінестетичний і тактильний. Міститься інформація про різні типи завдань, ресурси, адаптовані до індивідуальних уподобань кожного здобувача, що забезпечує персоналізований та цікавий досвід навчання. У статті надаються рекомендації та поради щодо оптимізації методів, інструментів, форм навчання англійської мови для здобувачів освіти, які матимуть змогу покращити засвоєння мови та її запам'ятовування.

Abstract. The article discusses effective strategies for teaching English, taking into account different types of learners based on four ways of perceiving information: auditory, visual, kinesthetic and tactile. It offers information on the most successful types of tasks to use, resources adapted to the individual preferences of each learner, providing a personalized and exciting learning experience. The article contains recommendations and advice on how the teacher can optimize the methods, tools, and forms of teaching English for all types of learners, which will satisfy various learning styles, ultimately improving language acquisition and memory.

Ключові слова: аудіальні, візуальні, кінестетичні, дискретні сприйняття інформації, викладання англійської мови, здобувачі освіти, стилі навчання.

Keywords: auditory, visual, kinesthetic, discrete perception of information, English language teaching, learners, learning styles.

Вступ. Загальновідомо, що всі люди ефективно сприймають інформацію, яку одержують зовні, по-різному. Хтось краще засвоює її на слух, інші зорово, деякі - тактильно (на дотик). Існує градація якісного сприйняття інформації залежно від індивідуальних особливостей особистості: візуального, аудіального та кінестетичного виду сприйняття. Ця класифікація утворилася від назв відчуттів: зорової, слухової, нюхової, смакової та дотикової. Тобто людина сприймає інформацію за допомогою органів чуття: очей, вух, носа, язика, шкіри. Залежно від способу сприйняття людей поділяють на 4 групи, на 4 способи мислення: візуали, аудіали, кінестетики, дискрети. Кожен з них кардинально відрізняється один від одного. Вони по-різному сприймають інформацію.

Сьогодні ми розкриємо тему ефективного викладання англійської мови, розглядаючи різні типи здобувачів освіти на основі класифікації аудіальних, візуальних, кінестетичних і дискретних сприймачів інформації. І суть полягає в тому, щоб дослідити, як викладачі можуть адаптувати свої методи навчання, вибрати сприятливі форми роботи та раціональні інструменти, щоб задовольнити різноманітні стилі навчання студентів, гарантуючи, що навчання англійської мови буде цікавим, доступним і ефективним для всіх типів здобувачів освіти.

© Вікторія Моренко

Аналіз останніх досліджень. Теорію про типи сприйняття інформації висунув Ніл Флемінг (Neil Fleming), шкільний інспектор з Нової Зеландії у 1987 році. Він спостерігав за різними класами та помітив, що лише деякі вчителі можуть донести інформацію до всіх учнів. Він зробив припущення, що люди по-різному сприймають інформацію за допомогою п'яти чуттів.

Результати досліджень показують, що 20-30 % людей добре сприймають та запам'ятовують інформацію на слух (аудіали), 35-40%-за допомогою зору(візуали), а решта найкраще засвоюють інформацію на дотик (кінестетики). [6]

Всі люди не можуть бути на сто відсотків візуалами, аудіалами, дискретами чи кінестетиками. У психічно здорових людей розвинені всі канали сприйняття, але лише один буде домінуючим, тому задача викладача підібрати якісні інструменти, форми та методи роботи для ефективного навчання.

Науковці Н. Білан, А. Білоцерковець, Б. Гриднєва, О. Дігтяр, О. Матвєєнко, З. Осада, Т. Танцура, О. Тимофєєва вивчали різні аспекти викладання іноземних мов у немовних ЗВО, що особливо важливо для нашого дослідження. Зокрема, З. Осада й О. Матвєєнко проаналізували сучасні методики та технології викладання іноземних мов у технічних ЗВО; О. Дігтяр і Т. Танцура – використання мультимедійних засобів навчання студентів на заняттях з англійської мови в немовному університеті; Н. Білан – комунікативний метод навчання іноземних мов; А. Білоцерковець – новітні методи викладання іноземної мови за професійним спрямуванням; Б. Гриднєва – професійне спрямування на прикладі підготовки сучасного інженера засобами викладання іноземної мови. [7]

Мета: проаналізувати, як викладачі можуть адаптувати свої методи навчання, щоб задовольнити різноманітні стилі навчання здобувачів, включаючи бажані стилі навчання студентів у викладання англійської мови таким чином, щоб створити більш привабливе та ефективне навчальне середовище для всіх здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Всі ми різні та по-різному сприймаємо інформацію. Цьому фактору педагоги повинні приділяти особливу увагу. Зарубіжні викладачі вже давно взяли на озброєння поняття «стиль навчання». Стиль навчання – це специфічний метод подачі інформації, найбільш адаптований під конкретну людину. Способів класифікації стилів існує багато, але найпоширеніша з них – це система поділу аудиторія на 3 групи: візуальна, аудіальна і кінестетична частина здобувачів освіти.

Особливості запам'ятовування: Візуал пам'ятає те, що бачив, запам'ятовує картинками (образне мислення добре розвинене). Аудіал – те, що обговорював, запам'ятовує, слухаючи, тобто через звуки. Кінестетик пам'ятає загальне враження; запам'ятовує, рухаючись, обмацуючи, нюхаючи, тобто тактильними відчуттями. Існує ще найменш чисельна група людей, - дискети, яка сприймає інформацію крізь призму логіки.

Викладачам, які підбирають інструменти, форми та методи навчання здобувачів освіти, щоб зробити процес засвоєння інформації максимально ефективним, необхідно визначити тип сприйняття студента і згідно з цим добирати необхідні для запам'ятовування ресурси. Тому найперше, що є раціональним та бажаним, на мою думку, під час викладання у групі, це саме тестування на виявлення типу сприйняття інформації. І залежно від результатів будувати правильну та ефективну взаємодію зі здобувачами освіти, враховуючи перевагу певного типу при викладанні дисципліни, або підбирати індивідуальний підхід до кожного. Педагогу також варто використовувати універсальні прийоми на занятті, які допоможуть залучити до роботи здобувачів освіти з усіма типами сприйняття.

Якщо розглядати дисципліну «Англійська мова», то сприятливим є той факт, що як і на інших мовленнєвих дисциплінах, є обов'язковими чотири види мовленнєвої діяльності: говоріння, читання, аудіювання та письмо. Тому кожен студент може розвивати всі чотири навички. І найбільше проявляти себе в тих, які йому даються з легкістю, докладаючи мінімум зусиль.

Спеціалісти стверджують, що більшість людей - візуали, тобто якнайкраще сприймають саме

візуальну інформацію, вона швидше систематизується, а кольорові образи завдяки залученню емоційної складової ліпше сприймаються.

Що ж таке візуальна інформація та візуалізація? Візуалізація – це створення та представлення графічного образу текстової чи математичної інформації, що робить її наочною, тобто зручнішою для аналізу та осмислення.

З точки зору педагогіки, візуалізація - один з принципів дидактики, відповідно до якого навчання будується на конкретних образах, що безпосередньо сприймаються тими, хто навчається.

Візуальна форма представлення інформації є найпродуктивнішою, оскільки випускна здатність зорового каналу сприйняття інформації є набагато вищою за пропускну здатність слухового каналу (приблизно у 7.5 разів).

Візуал – людина, яка сприймає основний обсяг інформації через зоровий канал. Візуали складають 35% нашої планети. Це люди, які «бачать» навколишній світ. Візуал під час розмови, зазвичай, багато жестикулює, підтримує зоровий контакт, вимагаючи того ж від співрозмовника, у більшості випадків має високий голос. У своєму мовленні візуал частіше вживає слова та фрази, пов'язані з його основною сенсорною системою: «Мені здається, що...», «Це має вигляд...», «Це очевидно...» і т.д. Візуали люблять спостерігати. Перевагою візуалів є гарна візуальна пам'ять на обличчя, вони легко впізнають людей, яких могли бачити дуже давно. Найкраще запам'ятовує інформацію через зображення, картинки.

Представники цієї групи найкраще сприймають інформацію, що подається у вигляді зображень, тому використовую на своїх заняттях з англійської мови картинки, графіки або діаграми, роздатковий наочний матеріал, бо їм потрібно бачити очима. Згадуючи щось, студенти-візуали малюють в голові зображення. У них завжди багато зошитів, вкладишів і листочків, на яких записані якісь важливі нюанси, причому не в розкид, а чітко і систематизовано. Структурування та належне оформлення інформації – найкращі інструменти візуалів, вони неймовірно естети. Тому такими здобувачами освіти добре сприймаються все через мультимедійне обладнання та велику кількість карток, роздаткового дидактичного матеріалу.

Візуалізація в навчанні англійської мови є дуже дієвим інструментом, оскільки вона допомагає здобувачам освіти краще зрозуміти та запам'ятати нову інформацію. У своїй практиці при викладанні англійської мови, англійської мови за професійним спрямуванням для візуального подання інформації використовую презентації, відео, таблиці, схеми, розумові карти, стрічки часу, інтерактивні завдання як граматичного, так і лексичного матеріалу. Застосовую візуалізовані лексичні словники для презентації та вивчення нових лексичних одиниць за темами. При викладанні дисципліни іноземна мова за професійним спрямуванням (медична англійська) досить ефективно використовую 3D візуалізатори, 3D атласи для вивчення анатомічних, клінічних термінів.

Щодо прийомів для візуалізації на заняттях з дисципліни англійська мова використовую скрайбінг - метод розповіді чи пояснення, що супроводжується паралельним створенням схематичних малюнків, які відтворюють ключовий зміст сказаного. Завдяки цьому прийому можна, розповідаючи про будь-що, підкріплювати сказане графічно у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі. Також вдалим прийомом, який використовую для навчання візуалів, є скетчноутінг- це спосіб фіксування інформації, який дозволяє виділяти з усього виступу тільки саму суть і миттєво фіксувати почуте на папері. Застосовую хмаринки слів- це візуальне відтворення списку слів, категорій чи міток на єдиному спільному зображенні. Дуже цікавий та зручний спосіб для застосування з будь-якої теми. Залучаю здобувачів освіти до створення інтелект-карт або розумових карт для візуалізованого структурування думок, використовуючи гугл для mind mapping. Для розвитку творчих здібностей студентів пропоную створювати лепбуки для проєктів. Цікавим для мене та моїх здобувачів освіти є створення стрічок часу, де це можливо, згідно з тематикою. Нові прийоми - інтернет-меми, які використовую сама у створенні презентацій та залучаю студентів, щоб зробити презентацію більш «живою».

Аудіал – це людина, яка сприймає найбільшу кількість інформації через слуховий сенсорний канал. При цьому сама аудіальна репрезентативна система має два напрямки сприйняття: аудіально-тональна (звук як природне фізичне явище та тональні послідовності) та аудіально-дигітальна система (звук у вигляді слів та їх поєднань, сприйняття звуку в логічній, смисловій формі)

Аудіали вважаються найрідкіснішим типом людей. (Лише 25% сприймає світ переважно через звуки). При аудіальному типі, інформація сприймається на слух, її необхідно промовляти. Такі здобувачі освіти завжди вчать або читають вголос, не «про себе» Перевагами даного типу є гострий слух і дивовижна пам'ять. Аудіали є досить балакучими, хоча є й винятки. Мова аудіала досить різноманітна та емоційна, свої думки й почуття вони найточніше висловлюють за допомогою звуків (слова, вигуки, крики). Аудіали зазвичай люблять музику і непогано розуміються на ній. Для якісного запам'ятовування їм достатньо лише прослухати.

Студенти-аудіали обожають аудіопідручники, прослуховування пісень з навчальною метою, складають діалоги. Навчання через пісні – чудовий спосіб вивчити матеріал. Здобувач освіти аудіального типу у промові, при захисті проєктів набагато частіше вживає слова, пов'язані з його основною системою сприйняття: «я чув, що...», «звучить досить дивно...» тощо.

Найефективнішими для цього типу сприйняття інформації є подкасти, аудіокниги, промови лекторів. Я застосовую аудіоозвучення нових лексичних одиниць, що дуже зручно для сприйняття аудіалами, (наприклад підручник ЗНО Лідер рівень В1, В2), більшість оксфордських підручників має аудіосупровід, що дуже зручно для аудіалів. Пропоную прослуховувати аудіо для контролю навичок сприйняття на слух як у поточному оцінюванні, так і на контрольному аудіюванні, виконувати завдання на розуміння сприйнятої інформації на слух, пропоную складати діалоги та усно їх захищати. Рекомендую студентам прослуховування англійських подкастів для удосконалення їхніх слухових навичок. Також при роботі зі студентами-аудіалами часто змінюю варіації голосу: темп, гучність, паузи, інтонацію, щоб якнайкраще привернути їхню увагу.

Кінестетик – людина, яка найкраще засвоює інформацію через тактильні відчуття або за допомогою рухів.

Основні ознаки: кінестетик «відчуває» навколишній світ. Таких людей близько 40%. Як правило, у них краще розвинене почуття нюху та смаку (найменш інформативні системи в нашому організмі). Кінестетики усе запам'ятовують через призму своїх відчуттів під час контакту.

Для того щоб зрозуміти суть питання, цим здобувачам освіти потрібно доторкнутися, потримати в руках. Досвідчені педагоги завжди намагаються забезпечити тактильний контакт з предметами навчання таким студентам. У своїй практиці використовую тактильний контакт з муляжами та манекенами людини, які є елементом навчання з міжпредметними зв'язками з дисципліною «Анатомія людини». Для кінестетичних здобувачів додаю до заняття практичні вправи, зокрема рольові ігри, використовую ситуативне мовлення, тобто практику вживання мови в реальних ситуаціях.

Деякі вчені виділяють ще й четверту групу – дигітальну. Дискрети або динітали – люди, які сприймають будь – яку інформацію через аналіз, логічне та критичне осмислення. Це люди-логіки, які інтегрують у собі ознаки всіх попередніх груп і сприймають світ за принципом так/ні, біле/чорне. Навіть гуманітарні предмети для цих здобувачів освіти краще пояснювати за допомогою цифр, знаків, причинно-наслідкових зв'язків.

Дискретів не так багато. Таких людей перш за все характеризує аналітичне мислення, схильність до аналізу і систематизації інформації, легкість в роботі з числами та знаками. Їх характеризують такі висловлення: «Я вважаю...», «Конкретно кажучи» і т.д. Для запам'ятовування дискретам необхідно, щоб був встановлений умовний причинно-наслідковий ланцюжок з висновками в їх голові. Дискрети найкраще засвоюють інформацію, структуровану за чіткими планами, графіками і таблицями.

При викладанні дисципліни англійська мова та англійська мова за професійним спрямуванням, для найефективнішого результату зі здобувачами освіти цього типу пропоную роботу з інтелект-картами, завдання на логіку, стрічками часу, хмари слів, складання схем, заповнення таблиць, розгадування кросвордів та логічних кросенсів - асоціативних головоломок, тобто ті завдання, у яких треба проявити логічне мислення та аналіз інформації.

Треба враховувати, що здобувачі освіти можуть виявляти різні типи сприйняття інформації у різний час, тому найефективніший метод викладання - це комбінація різних підходів, щоб задовольнити потреби всіх, але при цьому пам'ятати про особливості кожного типу сприйняття інформації та диференціювати для них різні види завдань. Пам'ятати, що подання інформації для візуалів краще сприймається картинками, для аудіалів через звуки, для кінестетиків - за допомогою дотиків, а для дискретів – з використанням логіки.

Висновки. Отже, ефективне навчання англійської мови з урахуванням усіх особливостей студентів відповідно до класифікації чотирьох типів сприйняття інформації (аудіальне, візуальне, кінестетичне та дискретне) передбачає адаптацію методів навчання відповідно до індивідуальних уподобань і стилів навчання кожного здобувача освіти.

Для тих, хто навчається на слух, може бути ефективним використання таких видів діяльності, як вправи на аудіювання, бесіди та аудіоматеріали. Студенти візуали отримують користь від таких наочних посібників, де є зображення, відео, діаграми, це допомагає їм краще зрозуміти концепції. З іншого боку, кінестетики навчаються найкраще під час практичних занять, застосовуючи певні рухи та набутий досвід. Нарешті, стримані здобувачі освіти віддають перевагу навчанню самостійно, зосереджуючись на детально орієнтованих завданнях і діях.

Використання різноманітних методів навчання, які відповідають кожному типу здобувачів освіти, може призвести до більш ефективних результатів вивчення мови. Для педагогів важливо визначити стилі навчання студентів і відповідно до них адаптувати свої стратегії викладання, щоб створити більш привабливий та персоналізований досвід навчання.

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що для найлегшого та найефективнішого засвоєння знань викладачу необхідно визначити сильну сторону у сприйнятті певного здобувача освіти та вміло нею користуватись. Впровадження різноманітних методів навчання, які відповідають кожному типу студентів, може призвести до більш ефективних результатів вивчення мови. Для нас, педагогів, важливо визначити стилі навчання студентів і адаптувати свою методику викладання до певної аудиторії, з метою якісного і успішного вивчення англійської мови.

Список використаних джерел:

1. Іванцова Т. Візуалізація та структурування на уроках української мови та літератури . *Українська мова в школах України*. 2022. № 2–3 (219–220). С. 56–60.
2. Романенко М.А. Візуалізація – найпродуктивніша форма подачі навчального матеріалу. *Сучасна освіта*. 2014. № 8 (140). С. 8–9.
3. Угніч Р., Білошицька А. Прийоми критичного мислення та візуалізація навчання як засоби розвитку ключової компетентності «уміння вчитися впродовж життя» . *Дивослово. Серія «Українська мова й література в навчальних закладах»*. 2020. № 4 (757). С. 2–9.
4. Аудіал, візуал, кінстетет або digital . *Aspect.ua*. URL : <https://aspect.ua/ukr/blog/porady/audial-vizual-kinestet-abo-digital>
5. Основні типи сприйняття інформації . *Buki.com.ua*. URL: <https://buki.com.ua/blogs/osnovni-typu-spruunyattya-informatsiy/>
6. Учні: візуали, аудіали, кінстететики, дискрети – тонкощі успішної взаємодії. *Naurok.com.ua*. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-uchni-vizuali-audiali-kinestetiki-diskreti-tonkoschi-uspishno-vzaemodi-159550.html>
7. Типи сприйняття інформації учнями. *Педагогічний журнал*. 2020. № 70. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/70/part_4/40.pdf

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Якісного навчання можна досягнути активно впроваджуючи планування освітнього процесу, сучасні педагогічні методики, новітні освітні і цифрові технології для отримання нових якісних знань та формування практичних умінь у здобувачів освіти. Формування належних загальних та професійних компетенцій у студентів, тісна співпраця коледжу і лікувально-профілактичних закладів, установ, забезпечує можливість набуття професійної майстерності навіть в особливих умовах нашої країни.

Abstract. High-quality education can be achieved by actively implementing the planning of the educational process, modern pedagogical methods, the latest educational and digital technologies to obtain new quality knowledge and the formation of practical skills in students of education. The formation of appropriate general and professional competencies in students, close cooperation between the college and medical and preventive institutions, institutions, ensures the possibility of acquiring professional skills even in the special conditions of our country.

Ключові слова: планування освітнього процесу, компетенції, професійна майстерність, співпраця коледжу

Keywords: educational process planning, competencies, professional skill, college cooperation.

Освітня діяльність в сучасних умовах представляє собою різноманітний та постійний стимулюючий фактор розвитку людської діяльності. Це константа, без якої не можливо формувати розумову здібність, чіткість мислення, інтелект. Реалізація сучасних освітніх навчальних програм неможлива без використання симуляційних технологій та методів. Сьогодення України надає широкі можливості керуватися впровадженням в освітній процес нових методик, обрати участь у грантах, переймати досвід та використовувати надбання іноземних колег. Сучасні умови змінюють оцінку практичної підготовки фахових молодших бакалаврів.

Освітня політика в Криворізькому фаховому медичному коледжі – це особливе спрямування підготовки майбутніх медичних/ сестер і братів, фельдшерів, акушерок, асистентів фармацевтів, лаборантів на формування важливих цінностей у здобувачів освіти фахової компетентності та відповідальності у своїй справі [1].

Організація освітнього процесу в коледжі в умовах воєнного стану залежить перш за все, від безпекової ситуації в регіоні. Структура, тривалість навчального тижня, дня, проведення занять, форми організації освітнього процесу затверджуються педагогічною радою коледжу в межах часу, передбаченого освітньо-професійною програмою. Освітні послуги спираються на ланцюжок напрямлень діяльності коледжу, а саме принципів плановірності, інтерактивності, академічної добросовісності, інтеграції з ринком праці в сприянні якісній підготовці фахівців.

Освітній процес в коледжі фокусується на психологічній підтримці здобувачів освіти - це підтримка ментального стану, зниження стресу, надання психологом консультативної допомоги. Гнучкість проведення занять поєднує очну, дистанційну форми навчання - тобто змішаний формат з ключовими напрямками, ущільнення та осучаснення навчального матеріалу. Індивідуальний підхід, цифрова трансформація освітнього процесу забезпечують доступ до навчання здобувачів освіти.

Ефективна управлінська діяльність у межах усіх структурних підрозділів закладу спрямована на максимальне задоволення освітніх потреб викладачів, здобувачів освіти та їхніх батьків. Сучасна парадигма педагогічної діяльності базується на компетентнісному підході, цифровізації та принципах студентоцентризму, що створює підґрунтя для гармонійного розвитку майбутніх фахівців і професійного вдосконалення викладацького складу. Пріоритетними векторами педагогічного партнерства визначено дотримання академічної доброчесності, розвиток фасилітації та тьюторства, а також застосування міждисциплінарних підходів до вивчення природничих і медичних наук з метою формування критичного мислення та стійких практичних навичок.

Тісне партнерство зі стекхолдерами, представниками лікувально-профілактичних закладів, аптечних установ, орієнтоване на забезпечення ринку праці висококваліфікованими конкурентоспроможними фахівцями. Стейкхолдер обирає фахівця, який досконало, кваліфіковано володіє професійними вміннями і навичками. Позитивний імідж зміцнює стосунки між колективом коледжу і роботодавцями, сприяє умовам 100% працевлаштування. Взаємозалежність наявних складників демонструється на рисунку 1.

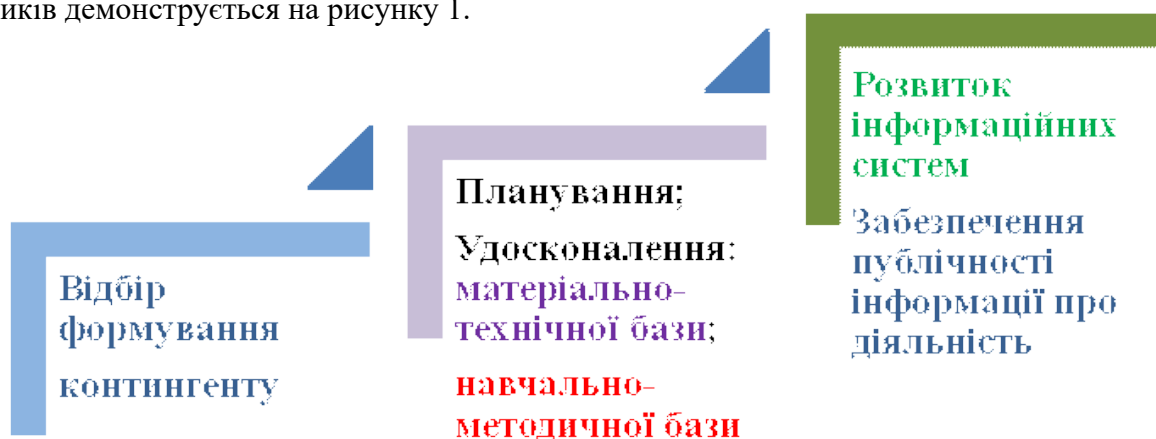

Рис.1 Взаємозалежність складників формування конкурентно-спроможних медичних фахівців.

Воєнний стан в країні вплинув на учасників освітнього процесу коледжу: виникли як організаційні так і професійні виклики в технічному забезпеченні учасників освітнього процесу, оволодінні цифровими навичками. Нестабільні умови, а саме повітряні тривоги, відсутність електроенергії, безперебійність роботи Інтернет мережі, новий навчальний матеріал на самоопрацювання здобувачами освіти, перебування студентів за кордоном суттєво гальмують навчання. Змішаний формат упровадження освітнього процесу став особливим та правильним підходом у підготовці майбутніх медичних працівників.

Застосування сучасних онлайн сервісів, створення бази методичних матеріалів для проведення теоретичних та практичних занять дають можливість виконувати завдання в домашніх умовах, проводити заняття в синхронному й асинхронному форматі з обговоренням матеріалу, проведенням контрольних заходів. Діалог між учасниками освітнього процесу надає більші можливості в засвоєнні, опануванні об'ємного теоретичного матеріалу [2]. А це шлях до практичної підготовки майбутніх медичних працівників, міцний ланцюг між теорією та набуттям

фахової компетентності.

Вивчення попиту закладів практичної охорони здоров'я, реагування на швидкоплинні зміни в розвитку медицини, є основними завданнями коледжу щодо оновлення і доповнення навчально-методичного забезпечення освітньо-професійних програм та навчальних програм, робочих планів, тощо [1]. Сучасне обладнання лабораторій, кабінетів доклінічної практики, симуляційних кабінетів удосконалює практичну складову клінічних освітніх компонент. Симуляційні тренінги, як базова платформа сучасної освіти, імітують реальні клінічні випадки, ситуації для відпрацювання навичок у безпечному середовищі здобувачами освіти, підвищують впевненість та відточують дії медичного працівника в екстрених умовах, умовах воєнного часу, розвивають клінічне мислення, покращують командну взаємодію без ризику для реальних пацієнтів чи клієнтів. Чітко сплановані та проведені заняття відповідно до розкладу – є реальними завданнями для формування якісної підготовки майбутніх медичних фахівців.

Формування спеціальних фахових компетентностей проводиться безпосередньо за участі викладача, очно, в сучасно обладнаному кабінеті з демонстрацією та відпрацюванням здобувачами освіти навичок. Створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів фахової передвищої освіти, надання можливостей для формування освітньої траєкторії є основним освітнім завданням сьогодення [1].

Отже, планування та упровадження освітнього процесу в змішаному форматі у Криворізькому фаховому медичному коледжі дає змогу підготувати здобувачів освіти до самостійного виконання своїх професійних обов'язків на робочих місцях, в реальному часі відслідковувати результати навчальних здобутків студентів, здійснювати моніторинг освітнього процесу, спрощувати комунікацію між учасниками, послідовно та планомірно реалізувати освітній процес за навчальним планом.

Для реалізації процесу формування загальних та професійних компетентностей здобувачів освіти на відповідному якісному рівні, у медичних коледжах активно упроваджуються педагогічні технології, що відповідають вимогам часу.

Список використаних джерел:

1. Про фахову передвищу освіту: Закон України . *Відомості Верховної Ради*. 2019. №30. ст.7, 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Скрипник І.М., Н. П. Приходько Н.П. Медична освіта в умовах війни: досвід Полтавського державного медичного університет . *Медична освіта*. 2023. №2. С. 25. URL:https://www.researchgate.net/publication/366804061_MEDICNA_OSVITA_V_UMOVAN_VIJNI_DOSVID_POLTAVSKOGO_DERZAVNOGO_MEDICNOGO_UNIVERSITETU

Відокремлений структурний підрозділ «Автотранспортний фаховий коледж Криворізького національного університету»

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ НА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТТЯХ

Анотація: у статті сконцентровано увагу на використанні різних методів навчання здобувачів освіти під час семінарських занять, особливо тих, що активізують не тільки процес пізнання, дають змогу розв'язувати відповідні виховні та розвивальні завдання для формування особистості.

Abstract: The article focuses on the use of various methods of teaching students in seminars, especially those that not only stimulate the learning process but also enable the resolution of relevant educational and developmental tasks for personality formation.

Ключові слова: компетентність, семінар, особистість, дискусія, проблемно - пошукові завдання, есе - розповідь

Keywords: competence, seminar, personality, discussion, problem-solving tasks, essay-story.

Вступ. Аналізуючи сучасні тенденції розвитку методів навчання, можна зробити висновок, що всі вони об'єднуються давно відомими принципами. Згідно з принципом активності, ніщо не може бути «вкладено» у голову студента викладачем. Методика повинна бути побудована так, щоб стимулювати студентів до власних активних дій, спрямованих на процес засвоєння. «Звичайний викладач промовляє істини, хороший - вчить їх знаходити», - ці слова А.Дістервега справедливі й сьогодні. Заформалізована система отримання нових знань за довгі роки сформувала хибне враження: навчання - це тяжка праця, розрахована на пам'ять, зубріння, але ми самі робимо навчання складним, відмовляючись від перспективної формули «граючись, навчай», яка є успішною. Це доводить практика. Навчання повинно розвивати, а не гальмувати, це, очевидно, ні в кого не викликає сумнівів. Але, на жаль, до зворотного призводить поширена в нашій практиці спрямованість на механічні вправи, заучування, формування звички діяти наосліп, опираючись на елементи й частини, але не бачити цілого. Що треба зробити нам, викладачам, щоб інтерес ніколи не залишав студентів, щоб заняття не були нудними, а навпаки, сприяли прагненню до пізнання творчості? Звичайно, такого однозначного рецепту немає. Очевидно одне, що нам потрібно всі зусилля спрямувати на те, щоб формувати у студентів творчу активність, професійні навички і вміння, а при цьому неможливо обійтись без активного навчання. Одним із методів підвищення ефективності та якості викладання дисципліни «Основи філософських знань» є проведення семінарських занять.

Плани семінарських занять побудовані таким чином, щоб дати студентам ґрунтовну теоретичну підготовку з дисципліни, націлити їх на творче пізнання законів і категорій науки, закономірностей функціонування і розвитку всього існування, способів і методів вирішення корінних проблем суспільства і людини.

Тому мета моєї статті - поділитися досвідом роботи, що дає можливість не тільки поширити методи проведення семінарських занять, а й створити необхідні умови для розвитку творчого потенціалу самого педагога.

Основна частина. У нашому сьогоденні основним завданням освіти є індивідуалізація навчання, організація систематичного контролю знань, можливість врахування особливостей студентів. На стадії входження в інформаційне суспільство, у якому освітня система стає головним соціальним інститутом, суттєво змінюються взаємозв'язки освіти і суспільства в цілому. Ми є свідками того факту, що на сьогодні сформувався інший контингент студентів, який потребує нових підходів та методик у навчанні. Всім добре відомо, що наші навчальні заклади покликані готувати фахівців – практиків. Якщо випускник не відповідає рівню, то він не зможе виконувати покладену на нього специфічну роль, бути носієм прогресу.

Система фахової передвищої освіти покликана сьогодні, крім чисто професійних знань, навичок, умінь навчити студентів орієнтуватись у постійно зростаючому потоці інформації, дати випускникові ще й можливість набути досвіду спілкування, вміння працювати в колективі, бути готовим до вирішення конфліктних ситуацій, до постійного оновлення та поповнення знань, пошуку оригінальних рішень в умовах конкуренції та нестабільності в суспільстві. Водночас випускник зможе опанувати ці компетентності лише за умови, що роль викладача докорінно зміниться. Особливо це відбувається сьогодні, коли студенти змінюються значно швидше за свого вчителя.

На відміну від традиційних підходів, дедалі більшого поширення набуває активний діяльнісний підхід до знання форм, організації і методів навчання як важливого засобу управління пізнавальною діяльністю здобувачів освіти, а отже, їхнім індивідуальним розвитком. Це вимагає від педагогів пошуку таких конкретних видів організаційно-методичної діяльності, які оптимальною мірою сприяли б досягненню мети у підготовці фахівців. Викладач є не стільки джерелом інформації, скільки організатором роботи студентів, спрямовуючи її у потрібне русло, створюючи сприятливий психологічний клімат у групі, корегуючи помилки. Роль викладача особливо зростає, коли студенти працюють в умовах дискусії, ігрових моделей навчання. Це допомагає їм творчо підходити до процесу навчання, сприяє розвитку вміння зважувати альтернативні тлумачення, рішення, бачити і знаходити неординарні, нестандартні шляхи розв'язання проблем.

У процесі реалізації навчального плану і формування спеціаліста особливе значення має підготовка і проведення семінарських занять. Семінарські заняття, як форма навчання, мають дуже давню історію, своїм корінням сягають античності. Слово «семінар» латинського походження «*seminarium*» - розсадник і пов'язане з функцією «посіву» знань від вчителя до учнів та «проростанням» їх у свідомості учнів, спроможних самостійно мислити і відтворювати знання на практиці. А сучасні умови життя вимагають від особистості творчого підходу до справи, яку вона обирає для самореалізації чи професійного становлення. Накопичені дослідницькі уміння й навички, щодо визначення проблеми, пошуку ефективних рішень, аналізу досвіду інших та власних здобутків, критично сприймаються здобувачами освіти, усе вищезазначене є важливими факторами успішності. Здобувачі освіти мають усвідомлювати, що у часи стрімких змін необхідно постійно вчитися, розвиватися та самовдосконалюватися. Бути компетентним - значить уміти застосовувати в конкретній ситуації здобуті знання, набутий досвід. Саме тому питання формування компетентності здобувачів освіти має важливе значення, і завданнями семінарських занять є не тільки поглиблення та систематизація теоретичних знань, а й розвиток умінь самостійної роботи з джерелами інформації, критичного мислення та навичок дискусії, вміння виступати в ролі доповідачів та опонентів, доводити й заперечувати, відстоювати власну думку на основі удосконалення здібностей з аргументації.

Ефективність семінару значною мірою залежить від того, як організована підготовка до його проведення. Підготовку до семінару починаємо з пояснення питань теми. При вивченні

гуманітарних дисциплін питому вагу мають лекції різних видів. На заняттях з тем, які виносяться на семінар, опитуємо одного - двох здобувачів освіти з основних питань, переважна більшість часу для пояснення нового матеріалу. Плани лекції з цієї теми та план семінару розробляємо так, щоб уникати шаблонності.

В той же час лекції слугують для здобувачів освіти основою у підготовці до семінару. Важливу роль відіграє також вдало розроблений план семінарського заняття. Щоб семінар поглиблював і розширював знання, навички і уміння здобувачів освіти з даної теми, виношу на обговорення ключове питання теми, намагаючись, щоб план семінару не повторював плану лекцій. Іноді розділяю питання на підпункти. Це полегшує підготовку здобувача освіти і дозволяє розглянути деякі питання більш ґрунтовно. Вони краще тоді орієнтуються, в якому напрямку потрібно доповнити виступи товаришів. У підготовці до семінару рекомендую здобувачам освіти опрацювати різні джерела інформації. Щоб забезпечити глибоке обговорення одного з найскладніших питань плану, призначаю одного зі здобувачів освіти опонентом», це, як правило, одні з найсильніших у групі. Окремим здобувачам освіти доручаю виступи з доповіддю, при підготовці якої, вони широко використовують спеціальну літературу і консультації викладачів – спеціалістів. А щоб не зволікати з розглядом одних питань і не залишати розглянутими інші, регламентую час не лише доповідачам, але і всім, хто виступає на семінарі. Така підготовка до семінару з цієї теми сприяє глибшому усвідомленню значення соціально-гуманітарних дисциплін для підготовки майбутніх фахівців і відчуття потреби вивчення цієї дисципліни. Опрацювавши відповідні теми, перед здобувачами освіти постає ряд проблемних запитань і завдань. Запропонований перелік презентацій, виступів, питань до дискусій дає можливість проводити «круглі столи», готувати сценарії до конференцій, ділових ігор. Наприклад «Я й інші», «Як ми розуміємо щастя?», «Що значить уміти жити?». Такі заняття спонукають здобувачів освіти творчо підходити до завдань, які пропонує викладач. Прикладом творчої роботи може бути лист студента від імені відомого історика М. Грушевського до сучасної молоді.

«Дорогі молоді українці!

Звертаюся до вас з надією і вірою в те, що ви є продовжувачами тієї великої справи, за яку наш народ боровся віками - за свою свободу, гідність і незалежність. У мої часи ми боролися за те, щоб утвердити Україну як державу, довести її право на самостійність та визнати, що наш народ має своє місце в історії Європи і світу. Сьогодні ви живете в незалежній Україні, яка пройшла через важкі випробування, але зуміла постати як сильна нація. Завдання вашого покоління - зберегти цю незалежність і розвинути її. Приймайте уроки минулого, але сміливо дивіться в майбутнє. Україна завжди була частиною європейської спільноти, і зараз, як ніколи, вона потребує вашої мудрості, ваших інновацій та вашої відданості. Не забувайте, що головною силою нації є її народ. Це ви - молодь, студенти, робітники, науковці, - є тими, хто будує майбутнє держави. Ваша активність, ваша любов до країни і готовність брати відповідальність за її розвиток - це те, що зможе зробити Україну по-справжньому незалежною і процвітаючою.

Пам'ятайте про минуле, бережіть свою культуру, але завжди прагніть до розвитку та змін. Мій заповіт вам - любити свою землю і своїх людей, бути активними і не боятися брати на себе відповідальність за долю своєї країни.

З найкращими побажаннями і вірою в ваше майбутнє,

Михайло Грушевський»

Ефективно проведене заняття приносить задоволення і здобувачам освіти, і викладачеві.

Висновок. Отже, самі заняття-семінари з такої дисципліни, як «Філософія», виховують у студентів прагнення до критичного аналізу конкретних ситуацій, тісно пов'язаних з реаліями життя, спонукають їх до постійного інтелектуального розвитку та професійної самореалізації в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Бичко І.В. Філософія: підручник для студентів. Київ: Вид-во ЦУЛ, 2019.
2. Гнасевич Н.В. Опорний конспект лекцій з філософії. Тернопіль: Західноукраїнській університет, 2020.
3. Плахтій М.П., Сулятицька Т.В. Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з філософії. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет ім. Івана Огієнка, 2023.
4. Симоненко С.П. Практикум з дисципліни « Філософія» для студентів всіх форм навчання всіх спеціальностей. Київ: ЦНЛ, 2019.

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ВПЛИВ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ НА РОЗВИТОК РОЗУМОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ В ЗНАННЯХ СТУДЕНТІВ

Анотація. В дослідженні вивчали самооцінку рівня теоретичних знань в області фізичної культури студентів медичного коледжу, їх ставлення до впливу занять фізичною культурою на розвиток розумових здібностей і досягнення успіху в інших видах діяльності.

Abstract. The study studied the self-assessment of the level of theoretical knowledge in the field of physical education of medical college students, their attitude to the influence of physical education on the development of mental abilities and success in other activities.

Ключові слова: рухова активність, розумовий розвиток, студенти.

Keywords: motor activity, mental development, students.

Вступ. У науковому світі визначеним є факт значного впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей, що підтверджується численними дослідженнями в наукових дисциплінах, які займаються вивченням нервової системи, психології, біології, педагогіки тощо. Ключові аспекти цього впливу розкриваються в поліпшенні когнітивних функцій; підвищенні настрою та зменшенні стресу; поліпшенні кровообігу та оксигенації мозку; розвитку моторних навичок та координації; підвищенні академічної успішності. Дослідження знань студентів з даного питання сприятиме формуванню методичних прийомів для підвищення мотивації до активних і регулярних занять фізичними вправами.

Аналіз останніх досліджень. У дослідженні впливу рухової активності на результати інтелектуальної діяльності здобувачів освіти підкреслюється його позитивний ефект [7, с. 136], за аналізом відомостей залікових книжок результатів сесій стверджується, що ті студенти, які активно займаються спортом і регулярно займаються фізичною активністю, мають кращі показники успішності в навчанні [3; 4, с. 110].

Олена Стебляк і Олександр Якименко розкривають фізіологічні механізми впливу фізичного навантаження на стимуляцію захисних процесів, що сприяє підвищенню інтелектуальної працездатності [8, с. 91]; дію психосоматичних механізмів у впливі регулярних занять фізичними вправами на покращення пам'яті, концентрації уваги та загальної когнітивної функції аналізують Вікторія Кондратенко і Валентина Горбунова [5, с. 392-393].

Науковці розробляють і пропонують програми, спрямовані на розвиток розумових здібностей через використання різних видів рухової діяльності. Петро Годлевський і Олександр Спринь запропонували авторську методику, що включає мотиваційний етап, етап розвитку професійної компетентності та етап рефлексії [2, с. 50]. Алла Войда представляє

комбінацію тренувань зі спрямуванням на покращення пам'яті та концентрацію уваги, ґрунтуючись на тезі направленого впливу фізичних вправ на мозок людини та усвідомленої активації окремих його ділянок [1, с. 233].

Харченко С., Самохвалова І., Коломієць А. розкривають тему впливу секційних занять з фізичного виховання на фізичну і розумову працездатність студентів і підтверджують покращення взаємозв'язку між ними [9, с. 242]. Марущак П. зазначає, що при правильно підібраному комплексі фізичних вправ спостерігається позитивна динаміка розумової працездатності студентів протягом навчального року, а також зауважує про необхідність впровадження різних форм, методів і прийомів, що підвищують фізичну активність студентів [6, с. 326].

Мета: визначити розуміння студентів щодо впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей і проаналізувати динаміку можливих тенденцій за курсами.

В «Криворізькому фаховому медичному коледжі» ДОР» проведено дослідження, в якому взяли участь студенти 1-3 курсів (всього 86 осіб). Респондентам в анонімному анкетуванні було запропоновано оцінити свій рівень теоретичних знань в області фізичної культури (низький, середній, достатній, відмінний) та зазначити своє ставлення до впливу занять фізичною культурою на розвиток розумових здібностей і досягнення успіху в інших видах діяльності. Для порівняльного аналізу отримані відомості представлені у відсотках.

Виклад основного матеріалу. Аналіз отриманих даних в оцінюванні студентами свого рівня теоретичних знань в галузі фізичної культури показав, що особливих розбіжностей за курсами у відповідях студентів немає (рис. 1). Можемо спостерігати, що переважна більшість респондентів оцінюють свій теоретичний рівень знань як «середній» і «хороший», а оцінювання рівня як «відмінний» поступово зростає від 1 до 3 курсу.

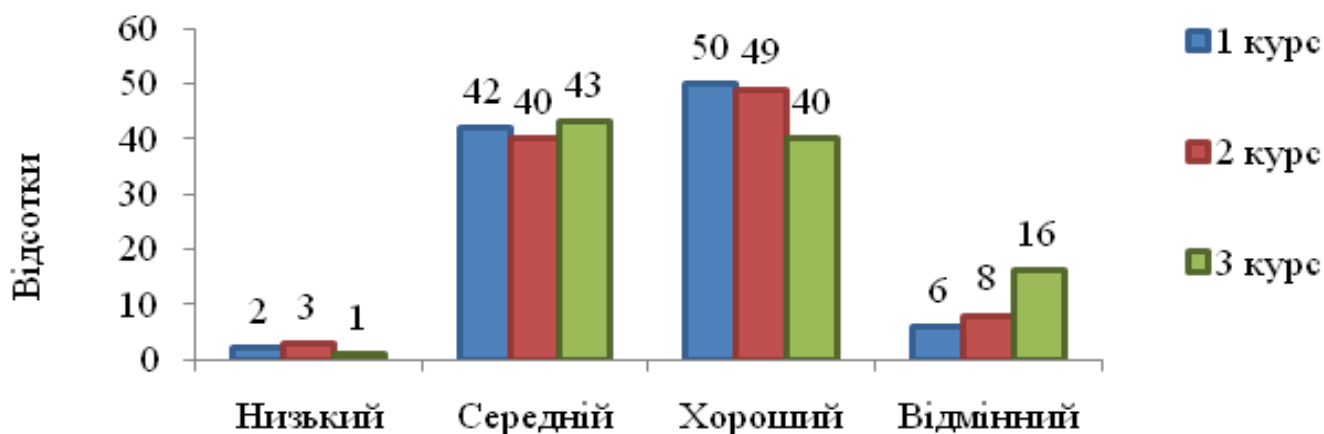

Рис. 1. Оцінювання рівня теоретичних знань в області фізичної культури.

Джерело: діаграма створена автором за власними дослідженнями у додатку WPS Office Writer

В таблиці 1 представлені відомості, які свідчать, що показники позитивної оцінки впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей значно зростають від 1 до 2 курсу, а від 2 до 3 курсу спостерігається їх зниження, проте вони залишаються вищими від початкового рівня. Хвилеподібна тенденція позитивних оцінок за курсами, що відзначається за ствердженнями, потребує додаткового дослідження в аналізі організації навчального навантаження студентів, наявності їх вільного часу тощо.

Таблиця 1
Позитивна оцінка стверджень за курсами (у відсотках)

№ з/п	Ствердження	1 курс	2 курс	3 курс
1	Заняття фізичною культурою сприяють розвитку розумових здібностей	57	67	65
2	Заняття фізичною культурою сприяють досягненню успіху в інших видах діяльності	65	71	67

Джерело: таблиця складена автором за результатами власного дослідження

Незважаючи на зростання позитивних оцінок на запропоновані ствердження у студентів від 1 до 2 курсу, необхідно зазначити, що значний відсоток студентів не визнають взаємозв'язку між руховою активністю і розвитком рухових здібностей. Дослідження не передбачало вивчення особистого ставлення студентів до занять фізичного виховання і самостійних занять фізичними вправами та їх можливих об'єктивних і суб'єктивних причин неактивності у сфері фізичної культури і спорту.

Із бесід і спілкування відомо, що теоретичні відомості з фізичного виховання студентів переважно зосереджені на розвитку фізичних якостей та оволодінні руховими діями. Важлива роль належить педагогу з фізичного виховання у розширенні діапазону уявлень взаємозв'язку фізичної активності і розумової діяльності, що передбачає не тільки покращення академічної успішності, а й ефективнішому досягненню успіху в інших сферах діяльності.

Пропоновані аспекти теоретичних знань у розширенні діапазону уявлень студентів про механізми впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей.

1. Фізіологічний аспект.

Рухова активність активізує кровообіг і покращує постачання мозку киснем та поживними речовинами, що сприяє підвищенню працездатності нервової системи, покращенню пам'яті, уваги та швидкості мислення.

2. Нейропсихологічний аспект.

Під час фізичних вправ стимулюється вироблення нейротрофічних факторів (зокрема, BDNF), які сприяють росту та зміцненню нейронних зв'язків, розвитку когнітивних функцій, здатності до навчання та концентрації.

3. Психологічний аспект.

Рухова активність позитивно впливає на емоційний стан, знижує рівень стресу, тривожності, депресивних проявів, створює мотиваційне підґрунтя для активної розумової діяльності.

4. Педагогічний аспект.

Поєднання фізичних і розумових навантажень у навчальному процесі сприяє підвищенню успішності, формуванню самодисципліни, витривалості, вольових якостей і здатності до тривалої концентрації уваги.

5. Соціальний аспект.

Активна участь у виконанні фізичних вправ і колективних іграх розвиває комунікативні навички, відповідальність і здатність до співпраці, що також опосередковано підтримує розвиток інтелектуальної сфери.

6. Біохімічний аспект.

Під час фізичних навантажень підвищується рівень дофаміну, серотоніну та ендорфінів – нейромедіаторів, які покращують настрій, мотивацію й когнітивну активність мозку.

7. Віковий аспект.

Особливо значущий вплив рухової активності спостерігається у дитячому та юнацькому віці, коли активно формуються пізнавальні функції, тому систематичні фізичні вправи для студентів є чинником гармонійного інтелектуального розвитку.

Висновки. Дослідження рівня теоретичних знань в галузі фізичної культури у студентів медичного коледжу за власним оцінюванням показало переважну більшість середнього і хорошого рівня та розкрило динаміку зростання відмінного рівня у студентів від 1 до 3 курсу. Більшість студентів відзначили розуміння впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей, проте до третини з числа досліджуваних не визнають взаємозв'язок між ними. Ключова роль належить фахівцям з фізичного виховання у розширенні діапазону теоретичних знань студентів про механізми впливу рухової активності на розвиток розумових здібностей, таким чином буде підвищуватися їх мотивація до занять аеробними вправами, вправами з нейрогімнастики, та вправами що тренують координацію та рівновагу.

Список використаних джерел:

1. Войда А. А. Фізична культура як засіб підвищення розумової працездатності // Актуальні проблеми освітньо-виховного процесу в умовах карантинних обмежень та дистанційного навчання: зб. наук. пр. міжнар. наук.-метод. конф. (м. Харків, 6-7 квітня 2021 р.) / гол. ред. О. В. Воронянський. Харків : ХНУБА, 2021. С. 232–233.
2. Годлевський П. М., Спринь О. Б. Вплив фізичних вправ на розумову діяльність здобувачів вищої освіти водного транспорту / Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення : матер. VII наук.-практ. конф. (м. Кременець, 10 грудня 2021 р.) / ред. В. В. Чижик. Кременець: КОГПА, 2021. С. 47–50.
3. Зубко В., Качалов О. Фізична активність як спосіб впливу на когнітивні функції та мозкову діяльність студентів під час навчання в університеті // Науковий часопис: зб. наук. праць / За ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025. Серія 15. Вип. 2 (187). С. 241–244.
4. Ладишкова О. Ю., Апенько Д. В. Вдосконалення впливу системи фізичного виховання в ЗВО на розвиток розумової працездатності студентів // Фізика та медицина у сучасному житті : зб. тез допов. VII Всеук. наук.-техн. конф. / укл.: Дудзінський Ю. М., Манічева Н. В., Сакун С. К. Одеса : 2021. Вип 7. С. 108–110.
5. Кондратенко В., Горбунова В. Вплив фізичної активності на розумові здібності студентів ВНЗ. *Scientific Collection «InterConf+»*, 2023. Вип. 34 (159). С. 388–393.
6. Марущак П. Д. Вплив фізичної активності на розумові здібності студентів // Інновації, досягнення, актуальні проблеми і перспективи розвитку сучасної науки та освіти : матер. Всеукр. наук.-практ. інтер.-конф. / редкол.: Литовченко О. В. (голова) та ін. Ніжин, 2022. С. 322–327.

7. Підвербна С. В. Теоретичний аспект вивчення впливу фізичної активності на інтелектуальну діяльність здобувачів вищої освіти / Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини: матер наук.-практ. конф. з міжн. участю (м. Харків, 27 жовт. 2022 р.) Харків : ХНМУ, 2022. С. 130–138.
8. Стеблянко О. О., Якименко О. С. Як впливають фізичні вправи на розумову діяльність / Фізична активність і якість життя людини : матер. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених (м. Харків, 17 березня 2021 р.) Харків : ХНМУ, 2021. С. 88–91.
9. Харченко С., Самохвалова І., Коломієць А.. Вплив секційних занять з фізичного виховання на фізичну та розумову працездатність студентів аграрного університету /Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : матер. ХХІ Міжн. наук.-практ. конф. молодих учених, (м. Суми, 27-28 жовтня, 2021 р.). Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. Т.1. С. 238–242.

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ПІДТРИМКА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. У статті обґрунтовано педагогічну доцільність застосування цільових методик фізичного виховання – антистрес-комплексів, дихальних практик, наставництва, командних активностей та тренінгів – як ефективного превентивного заходу для підтримки психічного здоров'я студентської молоді, зокрема майбутніх медичних працівників, в умовах підвищеного навчального навантаження та психоемоційного стресу, що загострюється у сучасних кризових умовах.

Abstract. The article substantiates the pedagogical feasibility of using targeted physical education methods – anti-stress complexes, breathing practices, mentoring, team activities and trainings – as an effective preventive measure to support the mental health of students, in particular future medical workers, in conditions of increased academic workload and psycho-emotional stress, which is exacerbated in modern crisis conditions.

Ключові слова: фізичне виховання, психічне здоров'я, резильєнс, методики саморегуляції, тривожність, антистрес-комплекс, здобувачі освіти.

Keywords: physical education, mental health, resilience, self-regulation techniques, anxiety, anti-stress complex, education seekers.

Вступ. Сучасна система освіти в Україні зіштовхується з численними викликами, які значно погіршують психоемоційний стан студентської молоді. Навчальне навантаження, соціально-економічна нестабільність та постійна цифрова взаємодія вже є потужними стресорами. Особливої актуальності ця проблема набуває для здобувачів освіти медичних спеціальностей, підготовка яких відбувається в складних умовах сьогодення, що посилює академічний тиск. Професійна діяльність медиків априорі вимагає високого рівня саморегуляції, стійкості до стресу та емоційної збалансованості, а сучасні зовнішні виклики ці вимоги критично підвищують.

У цьому контексті фізичне виховання виходить за рамки звичайної дисципліни та стає ключовим педагогічним інструментом формування здоров'язберігаючої компетентності, здатної знизити рівень кортизолу, підвищити резильєнс (здатність швидко відновлюватися після стресу) та сприяти емоційній стабільності здобувачів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних наукових дослідженнях значна увага приділяється взаємозв'язку між фізичною активністю та психічним здоров'ям особистості. Згідно зі звітом Всесвітньої організації охорони здоров'я «Global Status Report on Physical Activity 2022» регулярна рухова активність позитивно впливає на когнітивні функції, рівень тривожності та депресивні прояви серед студентської молоді [8, с. 7]. Дослідження Бондар А. А. та ін. (2023) вказують, що систематичні фізичні навантаження підвищують рівень стресостійкості та сприяють

покращенню психологічного благополуччя студентів, особливо в умовах воєнного часу.

Заняття фізичними вправами сприяють зниженню рівня тривожності та покращують адаптаційні можливості молоді [1, с. 34]. Подібні результати представлено у працях Дембіцької О. О. та ін. (2022), які досліджували ефективність інноваційних технологій у процесі фізичного виховання студентів [3, с. 79]. Огляд міжнародних досліджень, проведений Mahindru A. та співавт. (2023), підтверджує, що фізична активність є важливим фактором стабілізації психічного стану людини [7, pp. 5–9]. Схожих висновків дійшли Balban Yilmaz M. Y. та його колеги, які довели ефективність коротких дихальних практик для зменшення негативних емоцій і тривожності [5, pp. 2–10]. Українські науковці також підтверджують значення колективних форм рухової активності для підтримки психічного здоров'я [4, с. 80]. В умовах соціальної напруги та воєнних дій дослідження Гілмана А. Ю. та ін. (2025) засвідчили, що застосування програм фізичної активності позитивно впливає на емоційний стан, самооцінку та рівень стресостійкості студентів [2, с. 310]. Отже, аналіз наукових джерел [1–8] свідчить, що фізична активність є ефективним психопрофілактичним засобом для підтримки психічного здоров'я студентської молоді. Інтерактивні технології, групові форми занять та короткі рухові інтервенції виявляються найбільш результативними для стабілізації емоційного стану, підвищення мотивації до навчання та розвитку адаптивних можливостей особистості.

Мета: дослідити педагогічну ефективність цільових методик фізичного виховання у профілактиці психоемоційного напруження та тривожності серед здобувачів освіти медичних спеціальностей та визначити найбільш дієві форми розвитку резильєнсу та емоційної саморегуляції

Виклад основного матеріалу. Дослідження проводилося з метою визначення ефективності спеціалізованих методик фізичного виховання для підтримки психічного здоров'я студентів-медиків. Проведено анкетування (опитування) 236 здобувачів освіти 1–3 курсів Криворізького фахового медичного коледжу, яке підтвердило високу суб'єктивну ефективність фізичних і дихальних вправ для покращення емоційного стану та зниження тривожності. Аналіз результатів показав, що спеціалізовані форми фізичної активності сприяють розвитку резильєнсу (психологічної стійкості), формуванню соціальної згуртованості та навичок емоційної саморегуляції, що є критично важливим для майбутньої професійної діяльності в умовах невизначеності та високої відповідальності.

Основні теми опитування охоплювали психоемоційний стан, вплив фізичних вправ на настрої і рівень енергії, організацію режиму дня, мотивацію до фізичної активності, використання цільових методик (антистрес-комплексів, дихальні вправи, тренінги, командні активності, наставництво) та самооцінку стресостійкості. Отримані дані дали змогу оцінити не тільки ефективність фізичних вправ для зниження тривожності та покращення емоційного стану, але й визначити рівень зацікавленості здобувачів освіти у спеціалізованих формах фізичного виховання та їхній вплив на розвиток резильєнсу і навичок саморегуляції.

Аналіз отриманих результатів анкети виявив значний рівень психоемоційної напруги серед здобувачів освіти. На запитання «Чи відчуваєте Ви підвищений рівень тривожності або емоційного напруження?» позитивно відповіли 75 % опитаних (рис.1). Найбільш поширеною серед респондентів була відповідь: «Іноді, особливо перед контрольними, заліками, сесіями, тематичними». 59,7 %, що свідчить про циклічний характер тривожності, безпосередньо пов'язаний з академічним навантаженням та оцінюванням знань. Критично важливим є показник 15,3 % респондентів, які відчувають підвищений рівень тривожності постійно. Ця група потребує негайної уваги та психопрофілактичних втручань, оскільки хронічний стрес є прямим шляхом до вигорання. Лише 25 % респондентів оцінили свій стан як переважно стабільний.

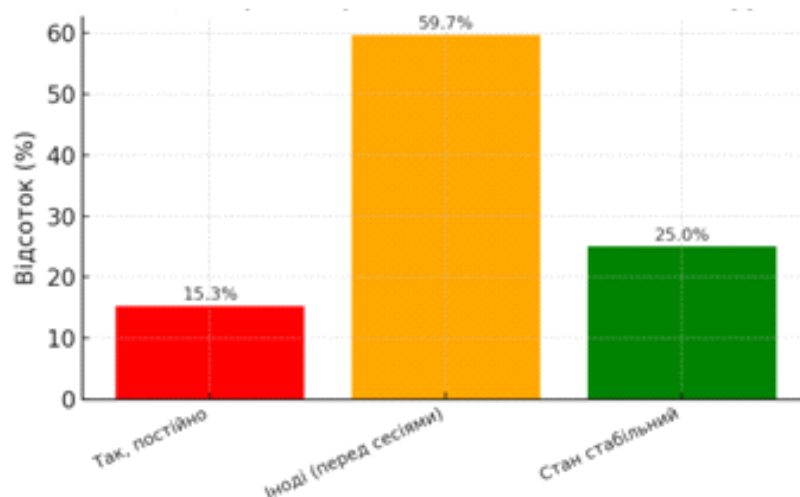

Рис. 1 Рівень тривожності або емоційного напруження

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Щодо основних причин стресу (з можливістю вибору до двох варіантів) було виявлено такі домінуючі фактори: академічне навантаження (іспити, заліки, завдання) – 75,8 %. Це чітко корелює з циклічною тривожністю і підтверджує, що навчальний процес є головним внутрішнім стресором. Недостатній сон/відпочинок – 61 %. Цей чинник є прямим наслідком академічного тиску і, відповідно, створює фізіологічну основу для зниження стресостійкості. Складні умови сьогодення та зовнішні кризові події – 37,3 %. Проблеми у стосунках/особисте життя – 31,4 % (рис. 2). Аналіз причин стресу вказує на його мультифакторний характер, де внутрішні (академічна успішність, режим) та зовнішні (кризові події, соціалізація) чинники взаємно посилюють емоційне напруження, що вимагає комплексних підходів до його подолання.

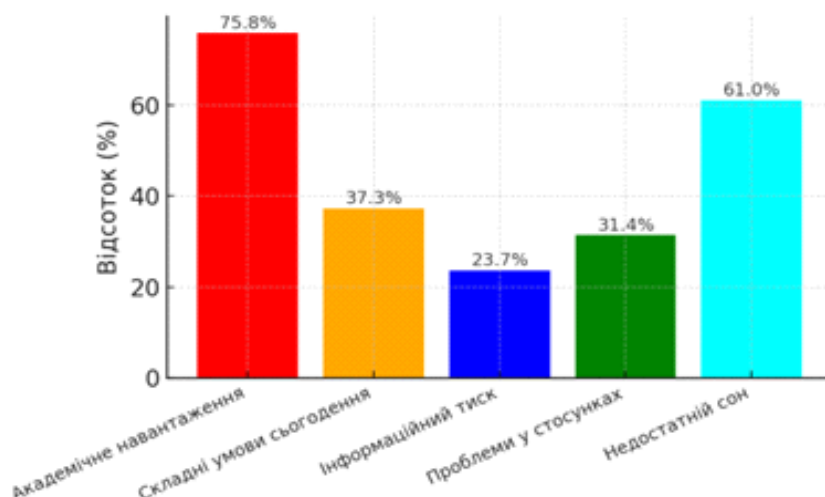

Рис. 2. Основні чинники виникнення стресу

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Оцінка суб'єктивного впливу фізичної активності на самопочуття здобувачів освіти засвідчила високу терапевтичну ефективність фізичного виховання. На запитання «Як Ви оцінюєте свій настрій та рівень енергії після занять фізичною культурою/руховою активністю?» сукупно 68,6 % опитаних відзначили виражений позитивний вплив рухової активності. Зокрема, 30,5%

повідомили про значне покращення настрою та зниження рівня тривоги, тоді як 38,1 % відчувають невелике покращення настрою та фізичне розслаблення. Лише незначна частка здобувачів освіти (5,6 %) повідомила про погіршення настрою або відчуття втоми. Такий високий показник (майже 7 із 10 опитаних) підтверджує, що фізична активність є визнаним інструментом емоційної саморегуляції, а заняття фізичною культурою можуть і повинні використовуватися як цілеспрямований механізм для зниження тривожності та підвищення енергії (рис. 3).

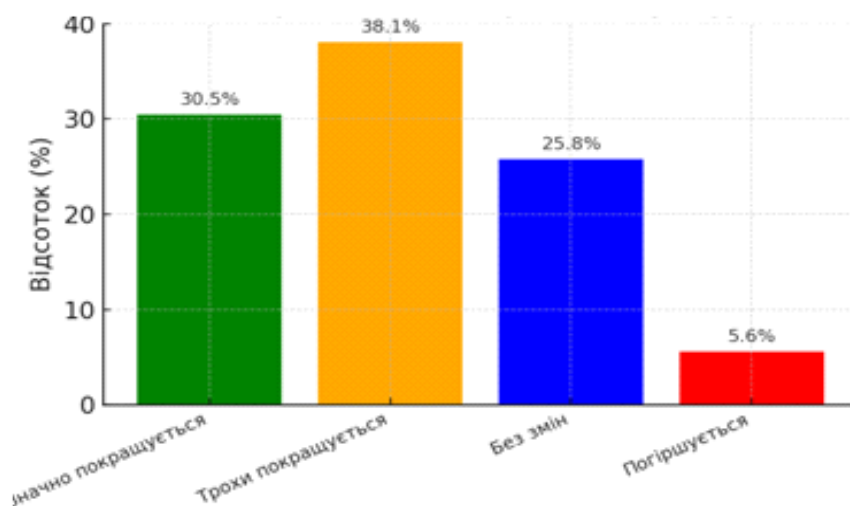

Рис. 3. Вплив фізичного виховання на самопочуття

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Отримані дані засвідчили, що сприйняття цільових методик фізичного виховання мають не лише високу потребу, але й мотивують здобувачів освіти до активного впровадження спеціалізованих психопрофілактичних методик у навчальний процес.

Ідею програми «Наставник руху» позитивно сприйняли 81,8% опитаних, з яких 40,7% відповіли «Так, це чудова ідея», а 41,1 % «Швидше так» (рис. 4).

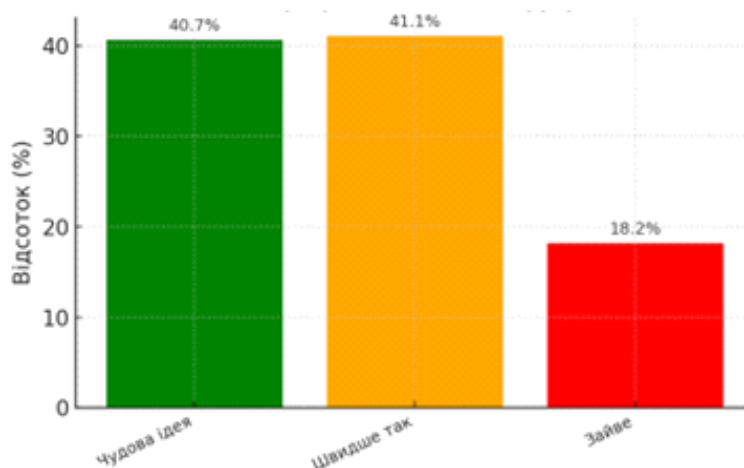

Рис. 4. Програма «Наставник руху»

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Крім того, 68,7% здобувачів освіти регулярно або іноді беруть участь у командних активностях (рис. 5). Це свідчить про значний попит на ті форми рухової активності, що посилюють соціальну взаємодію та групову підтримку.

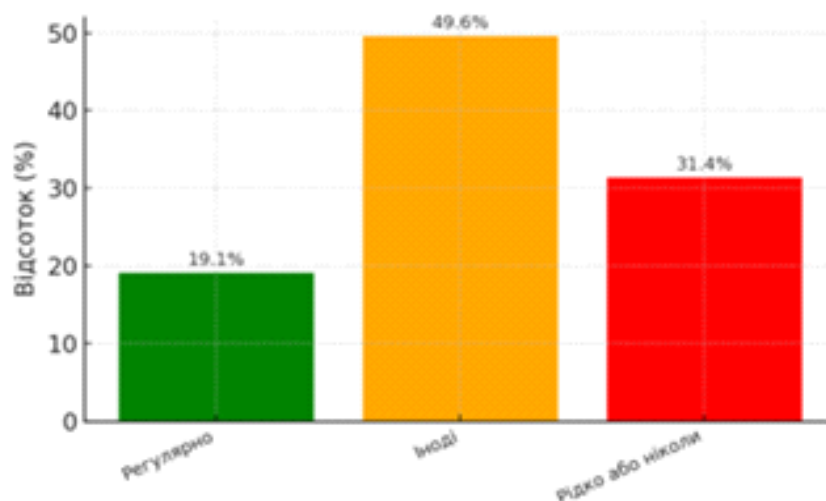

Рис. 5. Участь у командних активностях

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

За результатами опитування 72,4 % здобувачів освіти вважають дихальні практики ефективними («дуже ефективні» – 23,7 %, «частково ефективні» – 48,7 %) для зниження тривожності та покращення концентрації. Це підкреслює доцільність включення цільових дихальних технік, наприклад «4–7–8», у регулярні заняття (рис. 6).

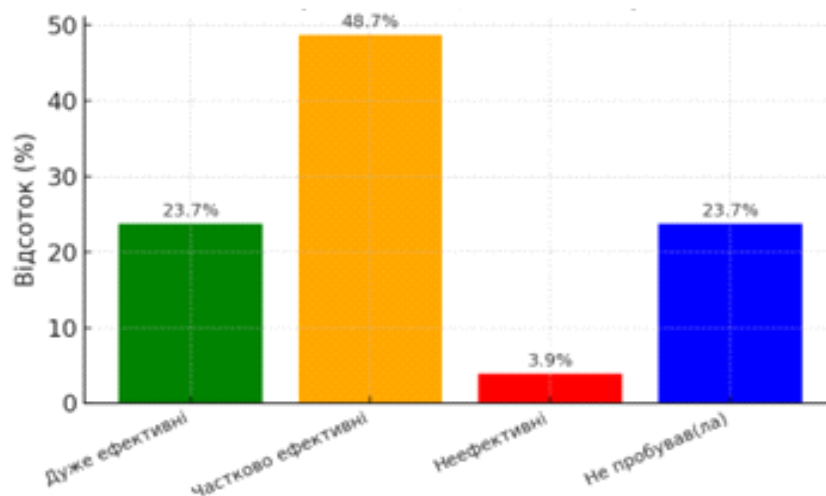

Рис. 6. Ефективність дихальних практик у зниженні рівня тривожності

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Зацікавленість у впровадженні тренінгу «Стрес і його подолання засобами фізичної культури та спорту» виявили 69,5 % здобувачів освіти (рис. 7). Такий високий результат доводить, що студенти потребують систематизованих знань та практичних навичок емоційної саморегуляції.

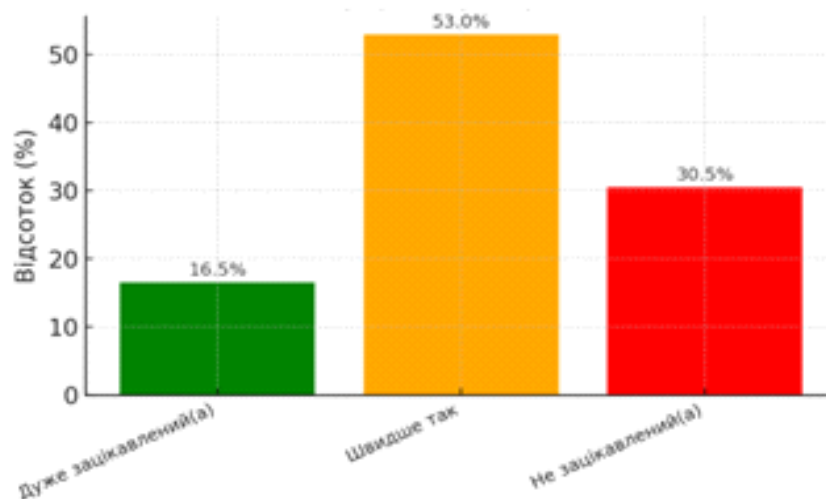

Рис. 7. Зацікавленість у тренінгу «Стрес і його подолання»

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Аналіз отриманих даних щодо використання самостійних антистресових практик засвідчив, що 85,6 % здобувачів освіти вважають ефективними такі форми самопомоги, як комплекси фізичних вправ, дихальні техніки та йога. З них 44,9 % респондентів оцінили ці методи як «дуже корисні», а 40,7 % – як «частково корисні» (рис. 8). Результати дослідження свідчать про високий рівень усвідомлення важливості навичок психоемоційної саморегуляції та самостійного підтримання психологічної стійкості.

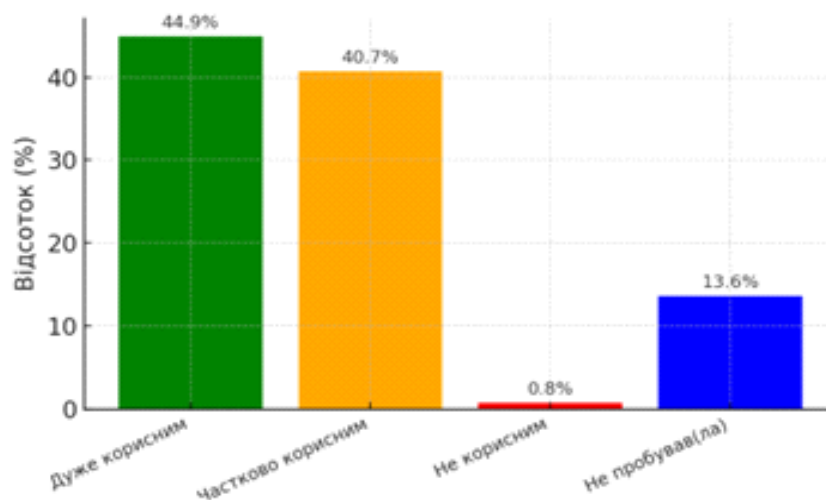

Рис. 8. Оцінка ефективності самостійних антистресових практик

Джерело: діаграма створена автором за результатами власного дослідження

Виявлені дані підтверджують, що здобувачі освіти усвідомлюють позитивний вплив фізичного виховання на психоемоційний стан і демонструють високу мотивацію до форм занять, орієнтованих на антистресову профілактику та соціальну підтримку. Впровадження у навчальний процес зазначених спеціалізованих методик є педагогічно доцільним у контексті підготовки майбутніх медиків та мінімізації наслідків підвищеного стресу. Ці методики сприяють не лише фізичному розвитку, але й розвитку емоційної саморегуляції, підвищенню рівня резильєнсу та зниженню ризику емоційного вигорання, що є критично важливим для майбутніх фахівців (табл. 1).

Таблиця 1 Характеристика цільових методик фізичного виховання для профілактики

Інноваційна форма	Зміст та принцип дії	Результативна дія: розвиток стійкості та адаптації
Комплекс вправ «Рухова активність і психоемоційне здоров'я»	Регулярний комплекс, що включає аеробні навантаження низької інтенсивності, вправи на усвідомлення тіла та релаксацію. Призначений для щоденної самостійної практики.	Фундаментальна профілактика. Зміцнює зв'язок «тіло–розум», формуючи навичку активного відновлення та зниження хронічного напруження.
Програма «Наставник руху»	Залучення здобувачів освіти старших курсів до менторства над молодшими. Сприяє створенню атмосфери підтримки, підвищує соціальну взаємодію.	Зниження ізоляції та тривоги. Формує почуття згуртованості та довіри, які є критичними у кризових ситуаціях.
Антистрес-комплекс	Короткі рухові блоки (5-10 хвилин) з вправ на розтягування, баланс і самомасаж. Виконується на початку/наприкінці заняття або під час перерви.	Швидка нормалізація фізіологічних показників. Знижує м'язове напруження, спричинене хронічним стресом.
Дихальна практика «4-7-8»	Техніка усвідомленого дихання: вдих (4 с) - затримка (7 с) - повільний видих (8 с). Регулярне виконання знижує рівень кортизолу (гормону стресу).	Миттєва саморегуляція. Дозволяє швидко відновити стан спокою під час або після напружених подій.
Тренінг «Стрес і його подолання засобами фізичної культури і спорту»	Поєднання психоедукаційних блоків (про стрес, травму) з тілесно-орієнтованими та руховими вправами.	Навчання усвідомленому керуванню емоціями. Формує практичні навички адаптації та психофізичного відновлення.

Джерело: складено автором на основі узагальнення наукових положень і результатів сучасних досліджень [1-8]

Висновки. Фізичне виховання є важливим психолого-педагогічним ресурсом підтримки психічного здоров'я здобувачів освіти, особливо у медичних закладах, оскільки поєднує фізичну активність, соціальну взаємодію та емоційну саморегуляцію. Застосування спеціалізованих методів, як-от: програма наставництва, антистрес-комплексів, дихальні техніки, комплекс вправ «Рухова активність і психоемоційне здоров'я», тренінг «Стрес і його подолання засобами фізичної культури та спорту» є нагальною потребою та ефективним превентивним заходом проти психоемоційного напруження, що посилюється сучасними викликами. Доцільність цих методик підтверджена високою мотивацією та позитивним ставленням респондентів, які демонструють усвідомлення позитивного впливу рухової активності на свій емоційний стан. Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні довгострокового спостереження з метою оцінки стійкого ефекту впроваджених методик, а також у вивченні гендерних, вікових та регіональних особливостей впливу цільових методик на рівень резильєнсу студентської молоді.

Список використаних джерел:

1. Бондар А. А., Підлужняк О. І., Дусь С. В., Кулик Д. Г. Сучасні підходи до визначення впливу фізичних навантажень на психологічне здоров'я студентської молоді у воєнний час. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. 2023. Вип. 7 (167). С. 34–36.
2. Гілман А. Ю., Марченко О. С., Стадніков Г. В. Особливості стану здоров'я студентської молоді в умовах війни. *Public Health Journal*. 2025. С. 310–336.
3. Дембіцька О. О., Гайдай С. І., Хапсаліс Г. Л., Чайченко Н. Л. Застосування інноваційних технологій у процесі фізичного виховання студентської молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 85. С. 79–83.
4. Мельничук А. Дослідження особливостей фізичної активності студентської молоді. *Physical Culture, Sport and Health of the Nation*. 2024. № 17 (36). С. 80–87. DOI: 10.31652/2071-5285-2024-17(36)-80-87.
5. Brief structured breathwork intervention for mood and emotion regulation: Randomized controlled trial./ Balban Yilmaz M. Y. et al. *Frontiers in Psychology*. 2023. P. 2–10.
6. Breathing practices for stress and anxiety reduction: systematic review / Bentley T. G. K. et al. *Journal of Clinical Medicine*. 2023. P. 1–8.
7. Role of Physical Activity on Mental Health and Well-Being: Systematic Review / Mahindru A. et al. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 2023. P. 5–9.
8. World Health Organization. Global status report on physical activity 2022. Geneva: WHO. 2022. 7 с.

УДК 378.14:811.161.2:614.253.4

Тетяна БАБЕНКО

кандидат педагогічних наук

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5085-2779>

Злата ЧЕРКАШИНА

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-9444-5057>

КЗ «Криворізький фаховий медичний коледж» ДОР»

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР

Анотація. У статті проаналізовано тлумачення поняття «компетентність спілкування медичних сестер», теоретичні засади, структурні компоненти, принципи, підходи та педагогічні умови мовленнєвої підготовки майбутніх медиків у контексті сучасної проєвропейської медсестринської освіти. Обґрунтовано ефективність упровадження фахової спрямованості комунікативної взаємодії здобувачів, системної моніторингової та корекційної підтримки, підвищення мовно-професійної компетентності викладача як фасилітатора фахового спілкування державною мовою. Результати дослідження підтверджують ефективність комплексної організації лінгвістичної підготовки майбутніх фахівців системи охорони здоров'я.

Abstract. The article analyses the interpretation of the concept of 'communication competence of nurses', theoretical foundations, structural components, principles, approaches and pedagogical conditions of speech training for future medical professionals in the context of modern pro-European nursing education. The effectiveness of introducing a professional focus on communicative interaction among students, systematic monitoring and corrective support, and improving the linguistic and professional competence of teachers as facilitators of professional communication in the state language is substantiated. The results of the study confirm the effectiveness of the comprehensive organization of linguistic training for future healthcare professionals.

Ключові слова: спілкування, компетентність спілкування державною мовою, спілкування медичних сестер, мовленнєва підготовка, здобувачі медсестринської освіти.

Keywords: communication; state language communicative competence; nursing communication; language training; students of nursing education.

Виклики сьогодення, стрімкі реформувальні зміни на політичній, соціальній та економічній аренах висувають підвищені вимоги до галузевих фахівців. Сучасність потребує мобільних, конкурентоспроможних спеціалістів нового покоління, зданих до якісної міжособової взаємодії, швидкого і безконфліктного розв'язання проблемних ситуацій, продуктивної мультидисциплінарної командної роботи із дотриманням принципів партнерства, відповідальності та психологічної безпеки. Не став виключенням й медичний напрям. Узгодження медсестринства з європейськими стандартами, розширення практико орієнтованої підготовки, підвищення професійної мобільності здобувачів освіти зумовлюють посилення вимог до рівня мовленнєвої компетентності та вимагають комплексного переосмислення ролі спілкування у фаховій діяльності. Підтвердження нашої позиції знаходимо у нормативних документах: Закон України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 23.04.2021), Закон України «Про фахову передвищу освіту» (№ 4574-IX від 21.08.2025, зі змінами), Стандарт фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» (2021 р.), Наказ Міністерства

© Тетяна Бабенко, Злата Черкашина

охорони здоров'я України «Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»» (№ 2034 від 05.12.2024.), Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» № 2704-VIII від 15.11.2024. Тож, ефективне спілкування державною (українською) мовою є провідним інструментом професійної діяльності медичних сестер, що визначає результативність взаємодії з пацієнтами та їх близькими, рівень поінформованості й безпечності надання медичних послуг, дотримання етичних норм, психологічну підтримку, створення комфортних умов, уникнення можливих помилок і негативних наслідків. Проблема якісної комунікації медичного персоналу поставала предметом досліджень багатьох науковців (М. Бачу, О. Білак, І. Гуменна, Л. Дударева, І. Кінаш Н. Кіржа, Л. Левицька, В. Мікаелян, Т. Павлюк та ін.). Однак, попри безсумнівну значущість мовленнєвої компетентності, компаративний аналіз результатів педагогічних та соціальних спостережень свідчить, що переважна більшість студентів медичних коледжів демонструє недостатній рівень сформованості діалогічних умінь. Зокрема проявляється невпевненість у ініціюванні взаємодії, правильному формулюванні основних та додаткових питань, застосуванні медичної термінології й адаптації мовлення до стану пацієнта, обмежений ступінь стратегічних умінь у розв'язанні клінічних ситуацій.

Суголосними до нашої позиції постали дослідницькі студії І. Гуменної [3], Н. Кіржи [6], В. Мікаеляна [8], Т. Павлюк [9] у яких наголошено, що попри достатньо високий рівень інструментальної та маніпуляційної підготовки, випускники виявляють певну обмеженість мовленнєвих умінь і навичок професійної взаємодії.

Відтак, зазначене актуалізує потребу з'ясування та створення ефективних педагогічних умов, спрямованих на розвиток цілісної мовленнєвої компетентності спілкування державною мовою студентів медичного коледжу. Перш за все, логіка дослідження вимагає звернення до понятійного апарату та з'ясування тлумачення провідних термінів (компетентність, спілкування) у їх концептуальному поєднанні.

Словникові та енциклопедичні видання подають шуканий концепт по-різному. Так, поняття «компетентність» потрактовано як здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих особистістю у процесі навчання [2, с. 1085]; інтегрована якість особистості, здатність продуктивно виконувати діяльність у певних соціально-значущих сферах, на основі здобутих знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень та цінностей [7, с. 101]; здатність розв'язувати професійні задачі певного визначеного класу, що вимагає наявності реальних знань, умінь, навичок, досвіду [4, с. 14].

Тож, маємо змогу стверджувати, що формування компетентності передбачає активне вмотивоване опанування специфічних галузевих навичок, їх обов'язкове застосування у практичній діяльності задля формування особистісного досвіду.

Щодо поняття «спілкування», досить часто у науковій літературі зустрічається його утотоження із терміном «комунікація», що можна пояснити специфікою перекладу. Проте чимало робіт присвячено саме розумінню шуканої дефініції: сукупність зв'язків і взаємодій людей, суспільств, суб'єктів (класів, груп, особистостей), у яких відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями, навичками та результатами діяльності [1, с. 27]; складний процес взаємодії особистостей у конкретному часовому і просторовому вимірі [10, с. 349–350]; форма взаємодії суб'єктів, яка мотивується їхніми прагненнями виявити психологічні якості один одного, та в процесі якої формуються міжособистісні стосунки; під час взаємоспрямованих дій відбувається порозуміння чи непорозуміння між співрозмовниками, зростає їх здатність прогнозувати чи неспроможність передбачити поведінку один одного [11, с. 52].

Об'єднуючи визначені поняття, та інтегруючи їх у медичну практику, Н. Кіржа розуміє комунікативну компетентність здобувачів освіти медичних коледжів як здатність користуватися спеціальними знаннями вербального й невербального спілкування, застосовуючи комплекс методів

та інструментів взаємодії з іншими людьми, що перебувають у близькому й віддаленому оточенні, а також володіти технікою низки соціальних ролей з метою отримання та передачі актуальної інформації [6, с. 98]. Своєю чергою І. Кінаш розуміє окреслену дефініцію, як багатофункціональне інтегральне утворення, що знаходить свій прояв у поведінці та спілкуванні фахівця, є сукупністю його якостей і здібностей, що сприяють ефективному виконанню комунікативних функцій, та базується на вмінні продуктивно спілкуватися з пацієнтами та іншими учасниками лікувального процесу [5, с. 87].

Тоді, з опертям на специфіку галузі охорони здоров'я, компетентність спілкування медичних сестер витлумачуємо як свідому міжособистісну взаємодію, породжену фаховими потребами, спрямовану на з'ясування потреб пацієнта, визначення і реалізацію діагностичної та лікувальної стратегії, її можливу корекцію в межах упровадження медсестринського процесу.

Надалі, проблема мовленнєвої підготовки студентів медичного коледжу вимагає з'ясування науково-обґрунтованих підходів та педагогічних умов, які регулюють зміст, форми, засоби, логіку розвитку мовленнєвих умінь здобувачів медсестринської освіти. У такому ракурсі визначаємо системоутворювальними ідеї таких підходів: 1) особистісно зорієнтований: передбачає позиціонування індивіда як провідного чинника навчальної діяльності, де урахування індивідуальності кожного здобувача освіти, його попередньої підготовки, рівня опанованих комунікативних умінь забезпечуватиме якісне формування навичок вільного спілкування; 2) компетентнісний: визначається спрямуванням на комплексне засвоєння провідних професійно-значущих знань крізь призму особистісних характеристик; 3) діяльнісний: його основні позиції ґрунтуються на соціальному пізнавальному досвіді та розвитку особистості через перетворення дійсності; 4) етнопедагогічний: постає провідним маркером національної ідентичності та нівелювання статусу меншовартості здобувачів освіти.

Окреслені підходи визначатимуть певні зміни в організації освітнього процесу медичного коледжу, що апелюють до активізації пізнання, отримання досвіду ефективного ділового спілкування, професійного саморозвитку й самовдосконалення здобувачів освіти через оволодіння специфікою фахової мовленнєвої взаємодії.

Організація процесу мовленнєвої підготовки потребує реалізації системи виокремлених ефективних педагогічних умов, що забезпечуватимуть якісне формування мовленнєвої компетентності здобувачів медсестринської освіти.

Першою педагогічною умовою називаємо забезпечення фахової спрямованості мовленнєвої підготовки через інноваційні освітні траєкторії, що відповідає потребам інтеграції професійного спілкування в освітній процес, активізації навчальної діяльності здобувачів та цифровізації освіти. Звертаємо увагу на те, що виклики сьогодення значно обмежують доступ студентів медичних коледжів безпосередньо до пацієнтів лікувально-профілактичних установ. Тож, розв'язання проблеми убачаємо у створенні та упровадженні максимально наближених до реалій клініко-ситуативних завдань, симуляційних сценаріїв, тренінгів, навчальних кейсів різного рівня складності, сторитейлінгу.

Другою педагогічною умовою називаємо системну моніторингову та корекційну підтримку сформованості компетентності спілкування студентів медичного коледжу. Зауважимо, що в академічних групах навчаються здобувачі з різним рівнем володіння державною мовою. Це зумовлене соціолінгвістичними, когнітивними, психоемоційними та освітніми чинниками. Особливо такі ускладнення спостерігаються у внутрішньо переміщених здобувачів освіти з тимчасово окупованих територій. У такому контексті значення набуває вчасне, цілеспрямоване діагностування фонетичних, граматичних, лексичних, мовленнєвих, термінологічних проблем та надання диференційованої підтримки, з'ясування індивідуальних маршрутів розвитку, організація додаткових консультацій, створення адаптованих завдань, формування мовної впевненості та необхідного рівня компетентної міжособової взаємодії.

Зауважимо, що провідна роль у формуванні професійних мовленнєвих навичок майбутніх фахівців належить саме викладачам, дії яких сприймаються як модель для наслідування. Їх кваліфікаційна компетентність, уміння упроваджувати спеціальні мовні інтеграції, створювати позитивне мотиваційне середовище має критично важливе значення. Тож, третьою педагогічною умовою називаємо підвищення мовно-професійної компетентності викладача як фасилітатора фахового спілкування державною мовою. Проте варто звернути увагу на певний дисбаланс освітнього процесу медичних коледжів зумовлений кадровим складом. Переважна кількість викладачів фундаментальних та клінічних дисциплін – це лікарі, мовлення яких схарактеризовується лаконічністю, спеціалізованістю, термінологічністю та орієнтуванням на реалізацію маніпуляційних протоколів. Відтак, ураховуючи незмінність нормативної бази, оптимізаційні дії спрямовуємо саме на методичний і комунікативний інструментарій освітнього процесу. Зокрема: створення комплексу навчально-методичного забезпечення, що ураховує принципи адекватного медсестринського спілкування та формування заявленої компетентності.

Аналіз змісту мовленнєвої підготовки студентів медичного коледжу, з'ясування її актуальності під час реалізації професійної діяльності надає підстави визначити пріоритетність компетентного спілкування під час надання якісної допомоги населенню. Передусім йдеться про здатність встановлювати правильні контакти, ініціювати діалогічну взаємодію, формулювати відповідні запитання, що забезпечують адекватну діагностику, з'ясування тактики лікування, доречності застосування тих чи тих маніпуляційних протоколів.

Власне формування мовленнєвої компетентності не є хаотичним, безконтрольним, епізодичним. Означений процес вимагає виокремлення і дотримання певних підходів (особистісно зорієнтований, компетентнісний, діяльнісний, етнопедагогічний) та створення специфічних педагогічних умов (забезпечення фахової спрямованості мовленнєвої підготовки через інноваційні освітні траєкторії, системна моніторингова та корекційна підтримка сформованості компетентності, підвищення мовно-професійної компетентності викладача), що зумовлюватимуть перетворення навчання з традиційного опанування окремих термінологічних мовних конструкцій, на комплексне наскрізне упровадження компетентнісно-результативної освітньої парадигми під час викладання усіх навчальних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 376 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
3. Гуменна І. Р. Комунікативна компетентність як одна із складових професійної культури майбутніх лікарів. *Науковий вісник Ужгородського нац. університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2020. Вип. 29. С. 42–45.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2005. № 25. С. 13–18.
5. Кінаш І. О. Формування комунікативної компетентності майбутніх лікарів на етапі професійної підготовки. *Медична освіта*. 2020. № 3. С. 84–88.
6. Кіржа Н. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх медичних сестер з використанням інформаційно-комунікативних технологій: дис. ... д-ра філософії.: 015. Вінниця, 2021. 264 с.
7. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: наук.-метод. журнал*. Житомир: Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». 2016. № 11. С. 97–108.

8. Мікаєлян В. В. Формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичного університету як запорука успішної медичної практики. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* 2017. № 52. С.108–112.
9. Павлюк Т. М. Емпатійні чинники професійної адаптації медичних сестер: автореф дис..канд. психол. наук: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2007. 21 с.
10. Чорнобай О. Л. Природа, структура і типологія спілкування (комунікації) у професійній діяльності юриста. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки.* 2015. № 824. С. 347–356.
11. Ярощук І. Д. До питання про визначення понять «спілкування», «комунікація» та їхнє співвідношення. *Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи. Розділ І. Актуальні проблеми соціальних комунікацій.* 2012. № 1. С.49–53.

ВИХІДНІ ДАНІ

Парамет	Інформація про видання
Назва медіа	Науково-методичний журнал «Медична освіта: інновації, перспективи, трансформації»
Ідентифікатор медіа	R30-04122
Вид медіа	Друковане періодичне видання
Періодичність	2 рази на рік
Обсяг випуску	Умовних друкованих аркушів 54
Наклад	100 примірників
Засновник та видавець	Комунальний заклад «Криворізький фаховий медичний коледж» Дніпропетровської обласної ради»
Відповідальна особа	Головний редактор: Бабенко Тетяна Павлівна
Адреса редакції	50005, вул. Медична, 14, м. Кривий Ріг, Україна
Контактні дані	Тел.:(097)125-50-90; E-mail:krmedkoljournal@ukr.net; сайт:www. kmk.in.ua

Додаток 1

Відомості про автора	
Прізвище, ім'я, по батькові (українською мовою)	
Науковий ступінь (за наявності)	
Вчене звання (за наявності)	
Посада (українською мовою)	
Місце роботи/навчання (без скорочень) українською мовою	
Електронна адреса	
Службовий номер телефону (за наявності)	
Номер мобільного телефону	

